

§ 1 Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 12 december kl. 14.00.*

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2024/25:14 för torsdagen den 5 december i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från utrikesutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2024/25:253

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:253 Kriminella aktörer och HVB-hem

av Lars Isacson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 14 januari 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 5 december 2024

Socialdepartementet

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Enligt uppdrag

Johanna Mihaic

Rättschef

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Socialutskottets betänkande

2024/25:SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

*Säkerhetspolitisk
inriktning – Total-
försvaret 2025–2030*

§ 5 Säkerhetspolitisk inriktning – Totalförsvaret 2025–2030

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2024/25:UFöU1
Säkerhetspolitisk inriktning – Totalförsvaret 2025–2030 (prop.
2024/25:34 delvis)
föredrogs.

Anf. 1 STEFAN OLSSON (M):

Fru talman! Ärendet för dagens debatt är Sveriges säkerhetspolitiska inriktning under åren 2025–2030.

Ett förslag har presenterats av regeringen i totalförsvarspropositionen. Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet har i sitt betänkande i allt väsentligt ställt sig bakom propositionen. Därmed ber jag som företrädare för majoriteten om att få yrka bifall till utskottets förslag i alla delar.

Fru talman! Att världen just nu är mer orolig än vad den har varit på länge torde vara uppenbart. Så sent som i går morse rasade Assadregimen i Syrien ihop som ett korthus efter bara en veckas stridigheter. Förklaringen är att regimen förlorat sitt stöd från Hizbollah, som Israel effektivt slagit ut de senaste månaderna.

Att Israel har varit nödgat att attackera Hizbollah är en följd av Irans inblandning i kriget i Gaza. Irans attacker på Israel är i sin tur en följd av att diktaturerna tar sig större friheter nu när den internationella rättsordningen i världen har kommit att utmanas av Rysslands anfallskrig i Ukraina. Det ena kriget är en följd av det andra – krigen hänger samman i en kedja.

Tillsammans vittnar detta om hur viktigt det är att den internationella regelbaserade världsordningen återupprättas. Får vi inte tillbaka en ordning som säger att konflikter stater emellan måste lösas utan våld är det vi ser hända nu inte något tillfälligt utan vårt nya normaltillstånd.

Fru talman! Tillåter man sig en kort historisk tillbakablick kan man se en mycket tydlig skillnad i hur världen såg ut före och efter andra världskrigets slut. Att mänsklighetens historia är fylld av krig kan man se oavsett vilken historisk epok man intresserar sig för. Det är ständiga krig. Men efter andra världskriget bredde en ny ideologi ut sig: Krig skulle inte längre vara tillåtet. FN bildades, och medlemsstaterna lovade att alltid söka fredliga vägar att avgöra tvister mellan varandra.

Vi har levt med denna fredliga ideologi i 80 år, och den har varit till stor nytta för alla frihetsälskande länder. Vi har kunnat ägna oss åt att bygga välstånd, handla med varandra och investera i forskning och utveckling. Miljoner människor har sluppit gå till slakt på slagfälten.

Det är denna värld som nu är hotad, och det är inte svårt att peka ut vilka det är som står bakom hotet. Det är de stora diktaturerna: Kina, Iran, Nordkorea och Ryssland – onskans axelmakter. Uppgiften för oss i Sverige måste därför vara att tillsammans med likasinnade länder arbeta för att återställa den regelbaserade världsordningen och dess respekt för FN-stadgans våldsförbud. Det är i detta bredare perspektiv Sverige verkar.

Som framgår av utskottets betänkande och regeringens proposition är Sveriges viktigaste säkerhetspolitiska arena försvarsalliansen Nato. Vi är medlemmar i alliansen sedan den 7 mars i år, och med det beslut som vi kommer att fatta här i riksdagen – voteringen äger rum först på onsdag – bekräftar vi på nytt att Sverige kommer att vara en lojal och engagerad medlem.

Här har regeringen på ett föredömligt sätt visat framfötterna. Statsministern samlade nyligen regeringschefer i Norden, Baltikum och Polen på Harpsund för att överlägga om den säkerhetspolitiska situationen. Det finns en åsiktsgemenskap i denna grupp. Vi gör alla bedömningen att stödet till Ukraina måste fortgå så länge det behövs och att den ryska aggressionen måste stoppas.

Statsministern har också nyligen gjort en resa till Japan för att visa att vårt engagemang för den fria världen inte bara har fokus på Europa utan att demokratierna i världen alltid måste stödja varandra. Som bekant skulle resan gå även till Sydkorea, men där utbröt plötsligt en inrikespolitisk kris varvid den delen av resan fick ställas in.

Hur regeringen kommer att agera inom Nato i övrigt under den närmaste tiden överlåter jag till försvarsministern att redogöra för.

Fru talman! Låt mig i stället gå över till att säga något om de reservationer som finns i betänkandet. Traditionen i Sverige är att vi ska ha en så bred uppslutning bakom den säkerhetspolitiska inriktningen som möjligt, eftersom det visar för andra länder att Sverige är ett land att lita på. Denna breda uppslutning finns tack vare att större delen av oppositionen har samsyn med regeringen i dessa frågor.

Samsynen omfattar dock inte Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det framgår i partiernas reservationer att de inte accepterar Natos grundläggande strategi, där kärnvapen är en hörnsten i alliansens avskräckning.

Vänsterpartiet kräver att Sverige inte deltar i Natos organ för kärnvapenfrågor, Nuclear Planning Group, och partiet vill att Norden ska vara en kärnvapenfri zon. Att Ryssland har kärnvapen i Kaliningrad för att hota just oss verkar inte ses som ett problem. Faktum är att partiet går så långt att det kräver att svenska styrkor inte ens ska få delta i övningar där användning av kärnvapen finns med i övningsscenarier.

Miljöpartiet vill också bakbinda Nato i det att man vill att Sverige ska driva principen om no first use. Partiet vill att Nato ska uttala att alliansen aldrig kommer att slå till med kärnvapen annat än om någon annan har slagit till med kärnvapen mot Nato först. En sådan princip skulle försvaga alliansens strategiska handlingsutrymme; man bör ju aldrig avslöja sina försvarsplaner för potentiella fiender i förväg.

På samma sätt går Miljöpartiet bort sig även i frågan om autonoma vapensystem. Partiet vill att Sverige verkar för ett globalt förbud mot dem. Diktaturerna kommer givetvis aldrig att underteckna ett sådant avtal. Resultatet av Miljöpartiets politik blir att Ryssland bygger upp en förmåga att attackera Sverige med svärmar av självgående drönare medan Sverige inte hotar tillbaka med samma medel. Realismen i Miljöpartiets säkerhetspolitik är svår att förstå sig på.

Fru talman! Den säkerhetspolitiska inriktning som vi fattar beslut om denna vecka ska gälla fram till 2030, men vi har riksdagsval redan 2026. Hur ska det gå med den om vi får ett regeringsskifte? Kommer politiken

att behöva revideras när Vänsterpartiet och Miljöpartiet ska sitta med i regeringen?

I och med detta riksdagsbeslut säger Sverige att vi står bakom Natos policy för kärnvapenavskräckning fullt ut. Vi säger till de andra länderna att vi är att lita på. Vi är solidariska. Vi kräver inga konstiga undantag. Men kommer den politiken att fortsätta om en annan regering tillträder efter nästa riksdagsval?

Jag menar att de partier som i dag gör anspråk på att få sitta i en regering tillsammans måste förklara hur de vill göra. Det finns onekligen ett stort värde i att ha en bred uppslutning om den säkerhetspolitiska inriktningen, men det är ju strängt taget bara Socialdemokraterna och Centern som har samsyn med regeringen. Vänsterpartiet och Miljöpartiet skiljer ut sig. En ny regering kommer att vara splittrad.
(Applåder)

Anf. 2 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Ledamoten Olsson verkar vara debattsugen att döma av karaktären på hans anförande. Jag tänkte försöka besvara hans fråga om huruvida han kan vara lugn gällande att det, när vi tar makten efter nästa val, kommer att finnas en stabil regering som har en tydlig utrikes- och säkerhetspolitik som kommer att försvara Sverige och göra landet säkrare.

Jag är helt övertygad om detta på grund av det arbetssätt vi har i Sverige. Vi jobbar med försvarsberedningar som sitter länge, jobbar på för att hitta samsyn och enighet och pekar tillsammans ut riktningen för Sverige.

Jag vet att försvarsminister Pål Jonson – förutom att han är en väldigt trevlig prick – är en ganska populär minister. Jag brukar tänka på att han är det också därför att vi i oppositionen har bestämt oss för att försvarsrådet är ett område där vi inte ska hålla på och bråka med regeringen om varenda detalj. Vi i oppositionen ska snarare ringa upp regeringen och fråga: Hur ser ni på det här? Kan vi prata om det här? Kan vi diskutera det här för att göra Sverige säkrare?

Det tycker jag också är andemeningen i det beslut vi diskuterar i dag. Det finns visserligen 21 reservationer, och olika partier har olika inriktningar, men detta är en del i en säkerhetspolitisk diskussion som pågår både här i riksdagen och ute i samhället.

Huvuddragen är vi överens om. 2 procent av bnp går nu till försvaret. Vi är redan över denna nivå, och med detta beslut kommer vi att fortsätta i en tydlig riktning för att stärka det svenska försvaret. Försvarsberedningen har jobbat på ett bra sätt.

Vi har inte varit överens om Natomedlemskapet. Den debatten tog vi i mars i år, och det var tydligt att Vänsterpartiet och Miljöpartiet tyckte något annat.

I detta betänkande är vi också tydliga när det gäller kärnvapen. Vi pratar om kärnvapenfria zoner som omfattar Ryssland och Kaliningrad, och vi nämner specifikt Östersjön. Det handlar om att vi tror på de delar där man kan jobba med nedrustning och avspänning och inte bara fokusera på det som är USA:s och Natos paradgren: att skrämma, hota och hela tiden ha en väldigt hård hållning som leder till konflikter snarare än till fred.

Anf. 3 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! Det är mycket lovvärt att Vänsterpartiet numera ställer upp på den försvarspolitiska delen i denna proposition, men varför finns dessa reservationer om Svenneling menar att Vänsterpartiet och regeringen egentligen är överens om inriktningen?

När jag läser Vänsterpartiets reservationer kommer jag fram till att det inte finns någon överensstämmelse. Det handlar framför allt om Natos avskräckning med kärnvapen, som råkar vara en grundbult i hur Nato agerar strategiskt. Vänsterpartiet vill inte vara med på den delen. Man skriver i sin reservation att svenska soldater inte ska få delta i de övningsscenarier där kärnvapen finns med. Då finns det ju inte enighet mellan Vänsterpartiet och de andra partierna i denna fråga.

Även om Håkan Svenneling hade en lång utläggning där han försökte förklara att Vänsterpartiet verkligen är med på detta blir det inte så, för det är ju inte så det står i reservationen. Jag beklagar, Håkan Svenneling – jag har bara läst vad ni själva har skrivit.

Anf. 4 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Det är lovvärt att Moderaterna numera är med på att vi ska ha värnplikt i vårt försvar och att kvinnor – och kvinnlig värnplikt – ska vara en del av grundbulten i hur vi försvarar vårt land. Detta var inte självklart för Moderaterna när de rustade ned försvaret under alliansåren och fokuserade helt på att följa i USA:s ledband.

Det är detta vi från Vänsterpartiets sida oroar oss för när Sverige nu har tagit sig in i Nato, sett Donald Trump bli president och skrivit under ett DCA-avtal som gör att han får upprätta 17 militära baser i Sverige. Det är klart att vi måste uttrycka vår kritik och samtidigt peka på att vi vill stärka Sveriges säkerhet. Dessa två saker – att ha en bred säkerhetspolitisk debatt och att vara tydlig med det långsiktiga målet att göra Sverige säkrare – står inte i motsättning till varandra.

Nato bygger på kärnvapenavskräckning, och det har Vänsterpartiet hela tiden motsatt sig. Vänsterpartiet har därför landat i slutsatsen att vi i Sverige hade varit säkrare om vi inte hade gått med i Nato. Nu har en majoritet av riksdagens partier och ledamöter dragit en annan slutsats, och Sverige är numera medlem i Nato. Vänsterpartiet tycker dock, likt Frankrike, att vi inte ska delta i Nuclear Planning Group och att vi inte ska delta i övningar med scenarier där Sverige är med och attackerar ett annat land med kärnvapen.

Det är rimligt att tycka det. Ni har än så länge inte klarat av att sätta upp ett enda hinder för att Donald Trump ska placera kärnvapen på svenskt territorium. Jag tror inte att detta kommer att hända; det är inte det troligaste scenariot. Bristen på hinder för att det ska ske är vad som oroar mig med den här regeringen.

Vi ska komma ihåg att amerikanerna hade kärnvapen på Thulebasen på Grönland – på danskt territorium. Det har kommit fram i historieskrivningen. Vad säger att inte även Donald Trump när han blir president – och trycker på, pressar och bestämmer som han vill – vill placera kärnvapen i vårt närområde utan att vi har ett enda hinder mot det?

Det är därför jag för denna diskussion. Det är också därför det är viktigt att prata om kärnvapen och den ökade tilltron till kärnvapens förmåga när vi snarare borde ha en minskad tilltro till kärnvapens förmåga.

Anf. 5 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! Här måste jag tillrättavisa ledamoten Svenneling om hur den internationella rätten fungerar. Sverige bestämmer självt över vilka trupper och vilka typer av vapen som ska finnas på svensk mark. Det finns inget krav på att vi i Sverige ska ha utländsk trupp av någon sort eller någon form av vapen som vi inte gillar. Detta ingår nämligen i den grundläggande principen att Sverige bestämmer över sitt eget rike.

När Vänsterpartiet påstår att det finns ett annat land – stora, hemska USA – som kan tvinga Sverige till både det ena och det andra är det falskt. Det är en felaktig beskrivning av hur den internationella rätten fungerar. Det är synd att Vänsterpartiet vilseleder folk på det här sättet. Det är inte en okej debattstil att göra så.

I slutändan tycker jag ändå att det stora problemet med Vänsterpartiet är att man försöker att ta en viss del av Natos politik och säga att man inte är med på den. Denna del råkar vara kärnvapenavskräckningen. Det är bara det att detta är en grundbult i hela alliansens politik för avskräckning. Tyvärr är det så. Vi kan önska att vi levde i en värld utan kärnvapen, men så länge de stora diktaturerna har kärnvapen måste vi också ha det för att kunna hota tillbaka. Det är trist att världen ser ut på det viset, men det är så vi måste göra.

Anf. 6 TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Vi lever i en tid då de geopolitiska spänningarna ökar och polariseringen i världen tilltar. Det är en utveckling som i någon mening har pågått under mer än ett decennium. Det kanske tydligaste tecknet på att vi fått ett nytt säkerhetspolitiskt läge i Europa, och inte minst i vårt närområde, blev annekteringen av Krim för snart elva år sedan.

Redan då tog vi i Sverige viktiga steg för att förstärka vår försvarsförmåga. Sedan dess har vår beredskap och kapacitet – inte minst den militära – förstärkts väsentligt. Arbetet har skett i bred samsyn när det gäller försvarsbeslut och försvarsberedning, vilket har varit viktigt för Sverige och en tydlig signal till omgivningen.

Efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina blev det också en snabb uppslutning bakom ansökan om medlemskap i Nato. Detta beslut har höjt Sveriges säkerhet och manifesterar nu att Sverige inte står ensamt vid ett angrepp. Allt detta har varit nödvändigt och viktigt.

Rysslands agerande under det senaste decenniet visar att vi nu har att göra med ett auktoritärt och alltmer aggressivt styre som inte tvekar att i både ord och handling utmana den regelbaserade världsordningen. Invasionen av och den fruktansvärda krigsföringen i Ukraina är i denna mening bara ett av många bevis för att vi nu har ett allvarligt hot mot vår demokrati, våra värderingar och vårt sätt att leva. Vi ser det också i påverkanskampanjer i sociala medier, i understödandet av terrorgrupper världen över och i hybridoperationer i syfte att destabilisera och skapa oro.

Utöver det försämrade säkerhetspolitiska läget i vårt närområde kan vi konstatera att den geopolitiska utvecklingen blir alltmer komplex och dys-ter. Det finns en osäkerhet gällande USA:s säkerhetspolitiska vägval efter presidentvalet, en eskalerande konflikt i Mellanöstern – inte minst efter den senaste utvecklingen i Syrien – och ett alltmer spänt läge i Sydkinesiska sjön. Detta sker samtidigt som multilaterala arenor, som FN, undergrävs och de internationella handelssystemen utmanas.

Här hemma har LVU-kampanjen, koranbränningar och utspel om att riva moskéer lett till en försämrad säkerhetssituation. Förra året höjde Säpo terrorhotnivån. Det råder knappast något tvivel om att det vi ser är kampanjer i syfte att genomdriva ökad oro och rädsla i vårt land för att öka polariseringen och undergräva tilliten i samhället. Vi ser en liknande utveckling i andra europeiska länder.

I en sådan omvärld är bred uppslutning kring vår säkerhetspolitik helt avgörande. Här har vi haft bred samsyn och bra samarbete när det gäller våra säkerhetspolitiska vägval och inte minst behovet av förstärkt militär förmåga. Men när det gäller hela totalförsvarets uppbyggnad och inte minst civilsamhällets motståndskraft finns det en hel del frågetecken kring regeringens och Sverigedemokraternas prioriteringar. Det är bland annat det jag väljer att ta upp i dagens anförande.

Det gäller civilförsvarets uppbyggnad. Det gäller kommunernas och regionernas förutsättningar att genomföra den ambitionshöjning som vi alla ser är nödvändig. Men det gäller också arbetet med att stärka vårt samlade totalförsvaret, för det krävs ett starkt samhälle som investerar för att öka vår krisberedskap och motståndskraft – och här återstår mycket att göra.

Vi socialdemokrater har lyft upp fyra olika områden – jag är övertygad om att försvarsministern har hört om dem i tidigare debatter – som borde vara självklara delar i den säkerhetspolitiska strategin, som regeringen dessvärre utformade ensidigt, men också i en diskussion om vad som är vårt samlade totalförsvaret. Det handlar självklart om stark militär förmåga. Men det handlar också om att ha ett Sverige som fungerar och håller ihop och ett robust försvar mot desinformation och andra hybridhot.

Låt mig börja med det självklara: vår militära förmåga. Vi ska ha ett starkt folkförsvar – av svenska folket och för svenska folket. Det handlar om att stärka vår militära förmåga men också om att säkra svensk försvarsindustri, för Sveriges skull men också för att säkra ett robust och långsiktigt stöd till Ukraina.

Vår vision är också att Sverige tillsammans med övriga nordiska och baltiska länder ska kunna ta ansvar för försvaret av vår del av Europa genom ett djupt och nära försvarssamarbete. Som medlem av Nato har vi nu större möjligheter än tidigare att få inflytande i frågor som handlar om europeisk och transatlantisk säkerhet.

Samtidigt är det viktigt att understryka att det är ett försvarssamarbete. Sverige och övriga Norden utgör inte något hot mot någon, men vi är fast beslutna att försvara vår territoriella integritet, vår demokrati och vårt oberoende.

Därför ser inte vi något behov av permanenta Natobaser på svenskt territorium, och vi anser att det är viktigt att vårt Natomedlemskap inte bidrar till ökad kärnvapenspridning. Det är också därför vi säger nej till kärnvapen på svensk mark.

Dessa ställningstaganden markerar vi i reservationer som jag nu yrkar bifall till. Det är reservationerna nummer 6 och nummer 11.

Vi ser det också som helt avgörande att Ukraina ska kunna räkna med ett långsiktigt stöd från Sverige, inte minst i en tid då USA:s framtida engagemang kan komma att förändras. De stödpaket från framför allt USA och EU som vi gemensamt genomfört har varit för Ukrainas överlevnad. Men med ett USA som tvekar blir det desto viktigare att vi markerar vikten av ett långsiktigt stöd från Europa och inte minst Sverige, såväl militärt

som humanitärt och ekonomiskt. Det har vi också en reservation om i betänkandet.

Vår andra prioritering handlar om att ett starkt totalförsvaret förutsätter att man kan lita på samhällsviktiga funktioner. Vi måste ha en stark och väl fungerande sjukvård, ett fungerande järnvägssystem och ett robust elsystem. Men här går utvecklingen i motsatt riktning.

Sjukvården fungerar inte riktigt bra ens i fredstid. Tusentals sägs just nu upp, och kraftiga besparingar görs på sjukvården i hela landet. Trots att statsminister Ulf Kristersson för inte så länge sedan sa att inga ska sägas upp ser vi en helt annan utveckling i sjukvården i Sverige – i fredstid.

På samma sätt ser vi att läkemedelsförsörjningen nu uppvisar stora brister. Det rapporteras regelbundet om svårigheter att tillgodose ens de mest grundläggande läkemedelsbehoven för människor – i fredstid.

Var avregleringen och privatiseringen av apoteken och läkemedelsförsörjningen verkligen så smart? Från ett gemensamt system med samhällsansvar har vi gått till en oligopolmarknad där ingen håller lager, där ingen tar samhällsansvar och där dessutom servicen försämras inte minst i stora delar av vår glesbygd och landsbygd.

När det gäller sjukvården och läkemedelsförsörjningen är det uppenbart att vi behöver stärka det gemensamma ansvaret för dessa viktiga funktioner i totalförsvaret. Öka statsbidragen till kommuner och regioner! Se till att säkra tillgången till läkemedel i hela landet!

Det andra området är järnvägen. Det är självklart att jag väljer att ta upp detta.

Det är klart att järnvägen har stor betydelse för hela landet. Det vet vi, men det gäller inte minst i beredskapstider för trupp- och materielförflyttning och för livsmedels- och råvaruförsörjning. Men här ser vi hur de satsningar som vi gjorde i regeringsställning nu byts till neddragningar, sänkta ambitionsnivåer och minskat underhåll.

Under vår regeringstid fattade vi historiska beslut om att öka kapaciteten i järnvägssystemet. Vi ökade järnvägsunderhållet med närmare 50 procent och tog fram förslag om att förstatliga delar av järnvägsunderhållet. Just nu är ju allt järnvägsunderhåll i Sverige helt och hållet privatiserat på en oligopolmarknad. Trafikverket har inga egna resurser.

Här behöver man tänka annorlunda. Här behöver man också tänka ur ett totalförsvarsperspektiv. Regeringen borde fullfölja de satsningar som den förra regeringen gjorde på att öka kapaciteten, säkra ett väl fungerande järnvägssystem och inte minst säkerställa att vi har samhällseligt inflytande över järnvägsunderhållet – och det brådskar.

För att hjälpa regeringen på traven har vi också visat på konstruktivitet och plockat fram ett lite mer konkret förslag, som jag såg till att vi utredde under vår regeringstid, det vill säga att påskynda bygget av Malmbanan och dubbelspår. Vi skulle kunna göra det med lånefinansiering som möts med höjda banavgifter för att finansiera kapitalkostnaderna. På det sättet skulle man mycket snabbare få en väl fungerande malmkana, vilket är helt avgörande inte bara för svensk exportindustri utan faktiskt också för Sveriges försvar och totalförsvaret.

Avslutningsvis har vi energisystemet, när jag ändå nämner våra totala beredskapsförutsättningar. Här har regeringens ensidiga fokusering på kärnkraft skapat både kort- och långsiktiga utmaningar i energipolitiken. De motstridiga besked vi fått har skapat svårigheter för energimarknadens

aktörer att veta vilka investeringar de vågar göra. Effekten blir att det inte görs några investeringar, vare sig i vindkraft eller i solkraft eller för den delen i kärnkraft.

Sverige har en historia med god kraftförsörjning. Vi har exporterat mer el än hela Danmark förbrukar. Men för att bibehålla vår försörjning och upprätthålla vår egen energiberedskap måste vi skapa förutsägbarhet och långsiktighet.

Sjukvården, järnvägen och energiförsörjningen är tre områden där vi borde ha ett totalförsvarsperspektiv men där vi ser att regeringen har gjort andra vägval av partipolitiska skäl i stället för den breda samsyn som vi annars har när det gäller försvaret och vår militära förmåga. Här borde regeringen tänka om och säkerställa att det är hela Sveriges behov, även på områdena energi, sjukvård och infrastruktur, som avgör vår försvarsförmåga. Se bara hur otroligt bra Ukraina har klarat sig tack vare just den förmågan!

Se och lär också av Ukrainas erfarenheter av att ha ett starkt civilsamhälle! Det är klart att inga försvarsåtgärder i världen räcker om befolkningen tappar tilltron och om tilliten brister. Ukrainas styrka under de här åren har varit ett starkt civilsamhälle där tilliten mellan människor ökar.

I senaste Forskning & Framsteg finns en forskarkommentar från överstelöjtnant David Bergman med rubriken ”Relationer är viktigare än konserverförråd”. Med det menar han att beredskapsskapande inte bara handlar om att själv kunna möta krigets utmaningar med försvar eller förråd. Det handlar också om att skapa relationer och ett starkt civilsamhälle.

I dag gör vi motsatsen i Sverige. I dag rustar Föreningssverige ned. En tredjedel av studieförbundens anslag skärs bort. Lokaler för körer och musikverksamhet och pensionärsverksamhet läggs ned. Det är fel inriktning om vi vill bygga ett starkt samhälle i dess rätta bemärkelse. Tänk om även här!

Fru talman! Det sista område jag tänker ta upp när det handlar om ett starkt totalförsvar är försvaret mot desinformation och andra hybridhot. Vi lever ju i en tid då proryska aktörer, högerextrema och religiösa extremister arbetar aktivt för att underminera Sveriges och Europas sammanhållning. Då behöver vi vara proaktiva med att förebygga, identifiera och motarbeta desinformation och andra hybridhot.

Detta ställer krav på oss alla – faktiskt även på oss här – att inte aningslöst sprida vidare rykten utan säkerställa fakta, granska och ställa den självklara frågan: Kan det här verkligen vara sant?

Här görs många insatser. Vi i utrikesutskottet besökte nyligen SVT, som visade sina särskilda insatser för att granska och avslöja fake news. Måtte vi i riksdagen, regeringen och våra partier vara lika noggranna framöver, för vi har också ett ansvar för att agera med trovärdiga fakta och inte sprida myter och osäkerhet om Sverige eller vår försvarsförmåga!

Ett starkt totalförsvar kan inte ha ensidigt fokus på vår militära förmåga utan måste också fokusera på sjukvård, järnväg, energiförsörjning och ett starkt civilsamhälle och framför allt säkerställa att vi motarbetar desinformation och påverkanskampanjer. Vi har ett starkt försvar, men vi ska även ha ett starkt samhälle.

Prot. 2024/25:46
9 december

*Säkerhetspolitisk
inriktning – Total-
försvaret 2025–2030*

Det kommer sannolikt att krävas ökade satsningar på armén, med markstridstrupper. Vi ser också luftvärnets betydelse, och där finns det brister. Vi kommer att behöva satsa på infrastrukturen eftersom Sverige är ett uppmarschområde. Vi har en särskild uppgift att hålla sjöfarten fri inom

Östersjön både i kris och i värsta fall krig och även att se till att nödvändig materiel kan komma ut till fronten i Finland och Baltikum.

Vi har förpliktat oss att hjälpa till med Forward Land Forces i Lettland. Tillsammans med Danmark kommer vi att vara med och bemanna med 500 man från och med nästa år. Vi kommer också att ta ansvar i Finland.

Fru talman! Vi är *ett* operationsområde. Det är viktigt för Sverige. Jag tror att vi måste få en ny självbild. Vi har länge sett det som att vi kanske kan glida undan, men vi är ju storebror! Vi måste se oss i spegeln och ta större ansvar för utmaningarna i vårt närområde. Det gör vi med det här försvarsbeslutet, men det kommer att krävas ännu mer.

Till sist, vad gäller beslutet vi nu tar, har jag haft förmånen att vara med i tre olika försvarsberedningar och tre försvarsbeslut. Jag har sett det säkerhetspolitiska läge jag talat om tyvärr försämrats.

Fru talman! Jag är glad över de satsningar vi gör. Det handlar sannerligen inte om någon lyx. Det är inga förgyllda växelspakar på dessa stridsfordon. Det är nödvändiga satsningar för att få vår försvarsmakt att fungera.

Det kan låta paradoxalt, men om vi faktiskt rustar och gör de nödvändiga satsningarna blir de ju avskräckande. Det är tanken med Nato; det gör att äventyrlustan hos Putin och Kreml minskar. Om det bara är att glida in finns det en övervägande risk att man gör det. Flera försvarspolitiska bedömare – några av de främsta i Europa – varnar för att Ryssland inom x år kan komma att pröva Nato. Vi har alltså inte all tid i världen.

Nu satsar vi på exempelvis armén. Ett tag var det tal om att de fyra brigaderna skulle vara färdiga 2035, och knappt det, men i det här försvarsbeslutet säger vi att vi inte har råd att vänta. Vi måste se till att brigaderna är klara, tränade och övade och har den förmåga som behövs tidigare än så. Det är viktigt.

Vi satsar också på logistik och annat som inte ger så stora rubriker men som är nödvändigt. Vi har sett i Ukraina att det är nödvändigt att ha en avskräckande förmåga. Vi satsar på marinen. Vi satsar även på flygvapnet och ser till att kunna flytta ut våra fina Jasplan. Hur fantastiska de än är är de väldigt sårbara på marken, och därför måste de flyttas ut på det sätt som är tänkt. Här gör vi nödvändiga satsningar och investeringar.

Med dessa ord yrkar jag än en gång bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 8 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Mikael Oscarsson sa att det finns regler i krig, och det tycker jag var ett bra uttalande. För drygt två veckor sedan gick nämligen ledamoten Oscarsson ut och sa att Sverige borde skaffa landminor. Han har även tidigare uttryckt att klusterminor också är ganska bra. Men det finns verkligen goda skäl till att mänskligheten borde förbjuda både landminor och klusterbomber. Tidigare krig och konflikter är tydliga exempel på det. 40 procent av alla klustervapen exploderar inte utan finns kvar. 97 procent av alla offer har varit civila, och särskilt många har varit barn.

Sverige undertecknade och ratificerade Ottawakonventionen om minor 1998, och 2012 skedde samma sak med konventionen om klustervapen. Detta har riksdagen beslutat. Vi har åtagit oss att följa dessa konventioner.

Som Kristdemokraternas mångårige talesperson för försvarspolitiska frågor vet kan man få intrycket att detta är Kristdemokraternas politik. Det

trodde i alla fall frikyrkoprofilen Tomas Hagenfors, som var en av de första kommunfullmäktigeledamöterna för partiet i en större kommun men som nu har lämnat Kristdemokraterna efter 46 års medlemskap.

I tidningen *Dagen* konstaterar gruppledaren för Kristdemokraternas riksdagsgrupp, Camilla Brodin, att KD röstade för antagandet av Ottawa-konventionen men att det i inslaget med Oscarsson framställdes som att Kristdemokraterna har ändrat position när det gäller förbud mot minor. ”Det har vi inte”, säger Brodin.

Jag undrar därför: Är Kristdemokraterna för landminor, eller är det ledamoten Oscarsson som själv har råkat trampa på en mina denna gång?

Anf. 9 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är bra att Håkan Svenneling tar upp frågan så att vi kan diskutera den. Det finns något som man måste förstå. Vi har haft full respekt för Ottawakonventionen, men den antogs 1998.

I vårt grannland Finland har Moderaternas motsvarighet Samlingspartiet, Sannfinländarna och nu även Socialdemokraterna samt ett par partier till och nu senast även deras president Alexander Stubb sagt att den här saken behöver diskuteras.

Man måste hålla i huvudet varför Finland gör detta. Det är för att det säkerhetspolitiska läget har förändrats. Vi ser hur Ryssland struntar i alla regler. Man måste komma ihåg att de stora arméernas tid inte är förbi, utan de behöver stoppas.

Jag tror att det är bra för Håkan Svenneling att titta på debatten i Finland, där man har en diskussion och säger att om man ska anskaffa truppminor ska det vara den självdestruerande typ som görs i dag. De är farliga i ett eller två dygn, beroende på vad man bestämmer. I ett läge med en invasion bedömer man att de är viktiga för att man ska kunna försvara sig.

Alla som sitter här i kammaren vet att Finland och Sverige har ett nära samarbete. Vi var ett och samma land i 700 år. Det vore väl märkligt, fru talman, om inte vi kan ha en diskussion – ett samtal – utan att för den sakens skull ta ställning. Om vår närmaste allierade säger att vi måste titta på detta är det klart att vi måste ha en diskussion och få fakta i målet.

Anf. 10 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är ett intressant cirkelresonemang som ledamoten Oscarsson för här. Han säger att man ska följa reglerna. Sedan konstaterar han att Ryssland inte följer reglerna, och då blir slutsatsen att vi måste diskutera om vi ska följa reglerna. Det är vad detta handlar om.

När ledamoten Oscarsson uttalar stöd för landminor och klustervapen är det, precis som han själv var inne på, ett tydligt exempel på vad andra högermän också gör, alltså ifrågasätter internationella konventioner.

Syftet med de internationella konventionerna är att de måste gälla, för det är detta som i förlängningen skapar mänsklig säkerhet och gör att vi kan hålla krigsförbrytare ansvariga. I förlängningen kommer er uttolkning av internationella konventioner, Mikael Oscarsson, att få konsekvenser för hur vi kan fördöma och utkräva ansvar av dem som bryter mot internationell rätt.

Vi kan inte plocka russen ur lussebullen, utan den internationella rätten måste gälla oavsett vem som begår brotten. Nu har vi till och med fått Bashar al-Assad och Vladimir Putin på samma plats. Det är i grunden bra,

men det vore ännu bättre om de satt bakom lås och bom för de brott de har begått mot mänskligheten. Om vi börjar diskutera att vi ska begå samma typ av brott som de har begått kommer vi att få väldigt svårt att argumentera för att den internationella rätten ska gälla.

Det finns något som jag tycker är viktigt. Jag vet att Oscarsson är en stor anhängare av till exempel Israel. Senast i går bröt Israel på nytt mot den internationella rätten när de gick in på syriskt territorium och kränkte den territoriella integriteten. Detta är precis vad vi anklagar Ryssland för att göra. Vi måste vara lika tydliga mot Ryssland och Israel. Vi har verkligen ett svårt läge i Syrien, men det blir inte bättre för att Israel går in och ockuperar syriskt territorium. Det är detta man måste se, ledamoten Oscarsson.

Man kan titta hur mycket man vill på den finländska diskussionen, men om vi inte följer internationella rätt leder det till att det skapas dubbla måttstockar och dubbla standarder. Då kommer resten av världen att ifrågasätta vårt agerande. Därför ska vi fortsätta att följa konventionen om landminor och konventionen om klustervapen.

Anf. 11 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Ukraina, som vi pratade om förut, kan vittna om att Ryssland använder mängder av truppminor. Det som ledamoten står här och säger är besynnerligt.

I vårt närmaste samarbetsland Finland säger till och med presidenten att vi måste diskutera detta. De har inte tagit ställning, men man säger att man måste titta på det. Då tycker jag inte att det är överord att säga att vi också måste titta på det och ta reda på fakta. Det hela är naturligtvis färgat av detta.

Allt krigande är hemskt, fru talman. Varför ska vi ha alla vapen? Vi ser nu exempelvis att 1 500 ryska soldater per dag stupar i Ukraina. Vi önskar att vapen inte behövde användas, Håkan Svenneling, men vi lever inte i en sådan värld.

Att Finland nu pratar om att eventuellt avträda konventionen beror på att de är granne med en fiende och att minorna behövs som avskräckning. När det gäller klustervapen har Finland aldrig undertecknat den konventionen.

Kristdemokraterna har inte tagit ställning, men om vår närmaste allierade Finland har en sådan diskussion tycker vi att det vore märkligt att inte initiera en diskussion och se sakligt på hur vi ska agera. Detta har att göra med att våra länder kommer att kämpa tillsammans om vi blir angripna. Det är därför vi har initierat en diskussion, fru talman, och den kommer sannolikt att fortsätta.

Anf. 12 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! ”Vi såg det inte komma.” ”Vi har varit naiva.” Detta har varit vanligt förekommande ursäkter i svensk politik de senaste åren. Men när de flesta i denna församling satt och sov och inte såg det komma var vi flera som tidigt varnade för vad som skulle kunna komma.

År 1999, för 25 år sedan, skrev jag: ”Det är möjligt att konstruera helt främmande framtidsscenarier för Rysslands utveckling. Det kan varken uteslutas att reformpolitiken återkommer, att utvecklingen fortsätter i samma utveckling eller att sönderfallet accelererar. Det kan heller inte uteslu-

tas att den politiska ledningen ersätts av röd-bruna krafter med politiska ambitioner som hotar vårt närområde eller kanske hela omvärlden.

Osäkerheten är stor. Ett nerrustat försvar tar årtal att bygga upp igen – den tiden har vi kanske inte den dagen det politiska läget förändras. Vår försäkring heter: Svenskt Försvar!”

Som på så många andra områden var vi sverigedemokrater förutseende, och detta är värt att påminna om, om inte annat så för framtidens skull. När vi säger saker bör kanske övriga partier vara mer lyhörda och uppmärksamma än vad de har varit tidigare. Historien visar med tydlighet på detta.

Sverige befinner sig i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskrigets slut. Detta är precis vad jag varnade för för 25 år sedan, och det är minst sagt frustrerande att vi nu finner oss så dåligt rustade som vi faktiskt gör.

Vi har ett säkerhetspolitiskt läge som dessutom kan försämras ytterligare om exempelvis kriget i Ukraina sprider sig, vilket det finns en uppenbar risk för. Detta kräver att politiken har förmåga att prioritera och se de akuta hot som finns mot Sverige och våra allierade. Ryssland är, precis som jag varnade för, ett sådant omedelbart hot, medan Kina är ett mer långsiktigt hot. Om detta är vi överens. Det är mycket positivt och en styrka för Sverige.

Fru talman! Tyvärr finns det dock de som inte förmår att prioritera i dagens säkerhetsläge, och det riskerar att få negativa konsekvenser för Sveriges säkerhet. Att i dagsläget tala om en bred hotbild och lyfta upp andra hot som lika allvarliga som det väpnade angreppet kan riskera att splittra vårt fokus. Andra hot som exempelvis miljöförstöring och terrorism ska naturligtvis finnas med, men det är viktigt att dessa beskrivs som sekundära utifrån det väpnade hotet, som behöver vara dimensionerande i dagens säkerhetspolitiska läge. Klarar vi det väpnade hotet har vi också en god generell förmåga att klara de andra hoten. Detta är viktigt att komma ihåg. Det är också så Sverige resonerat tidigare och inte på något sätt något nytt. Det nya som behöver vara undantaget är talet om en breddad hotbild och de osäkerheter och förmågeminskningar som detta har givit upphov till.

Fru talman! Det är också viktigt att vi kan förbereda oss för inte bara de hot som är sannolika utan också de hot som är osannolika men skulle få omfattande konsekvenser. Sådana hot är hoten från massförstörelsevapen och kärnvapen i synnerhet. Där ser vi nu att Ryssland hotar med dessa vapen och att Kina gör en massiv upprustning, detta samtidigt som Nato har en underlägsenhet gällande taktiska kärnvapen gentemot Ryssland.

Risken för ett krig som även inkluderar kärnvapen behöver finnas med i vår hotbild, och det är viktigt att vi ser realistiskt på denna risk. Det är inte samma hotbild som på 1980-talet, då det fanns betydligt fler och kraftigare kärnvapen i världen, utan sedan mitten av 1980-talet har cirka 80 procent av kärnvapnen skrotats.

Samtidigt är det så att om mindre än 500 dagar går det rustningsbegränsande avtalet Start ut, som inkluderar Ryssland och USA, vilket kan leda till en ökad kapprustning med kärnvapen och ökade risker när inte samma kontrollfunktioner som fanns i avtalet finns kvar. Kina omfattas inte heller av Startavtalet, och det har visat sig svårt att få dem att ansluta sig till rustningsbegränsande avtal.

Fru talman! Rysslands omfattande krigföring i Ukraina och risken för att kriget sprider sig gör att varje bidrag till ukrainsk försvarsförmåga är en investering i svensk säkerhet och i Europas säkerhet. Vi måste vara ut hålliga och beredda på att öka de militära och civila bidragen till Ukraina framöver. Det är också viktigt att Ukraina alltid ska sitta med vid förhand- lingar med Ryssland så att inte förhandlingar sker utan Ukrainas närvaro. De historiska misstagen där stormakter förhandlat över huvudet på mindre stater får inte upprepas. Detta är och förblir en ödesfråga för Sverige och Europa.

Fru talman! Ingen plan överlever sin första kontakt med verkligheten, åtminstone inte i sin helhet. Det är så vi nu bör se på den säkerhetspolitiska inriktningen. Det är svårt att se att planen kommer att kunna gälla ända fram till 2030. Detta behöver vi också ta höjd för framöver. Vi behöver vara beredda på att vi ånyo och möjligen med kort varsel kommer att be- höva uppdatera den säkerhetspolitiska inriktningen. Detta innebär dock inte att arbetet nu är ogjort, utan tvärtom är det viktigt och avgörande att både i nuläget och framöver analysera den säkerhetspolitiska utveckling- en. Det är också en styrka för Sverige att detta görs brett bland de politiska partierna i Sveriges riksdag och att det utgår från gedigna analyser från våra myndigheter och experter. Låt oss fortsätta med det!

Avslutningsvis, fru talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 10.

I detta anförande instämde Sara-Lena Bjälkö (SD).

Anf. 13 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Vi pratade tidigare om detta med att inte följa internatio- nella konventioner. Sverigedemokraterna har ju en förmåga att alltid vara först med att föreslå att dessa inte ska följas. I går gick deras partiledare också ut och sa att man skulle ignorera UD:s avrådan från att resa till Sy- rien. Han tyckte att man nu skulle resa till Syrien. Utrikesministern var då snabbt ute och konstaterade att det råder en absolut avrådan och att man till och med ska lämna landet om man som svensk befinner sig i Syrien.

På samma sätt kan vi se hur bästa kompisen Benjamin Netanyahu i Israel nu gång på gång bryter mot territoriell integritet, först i Libanon och sedan i Syrien. Han begår också folkmord och bryter mot en hel del kon- ventioner där.

Jag tror dock att detta handlar om något annat. Jag tror att det handlar om att SD vill att vi byter agenda och glömmer bort det som skett med Sverigedemokraterna tidigare. År 2017 genomförde Sverigedemokraterna en resa till Bashar al-Assad. Det var två riksdagsledamöter, Markus Wie- chel och Martin Kinnunen, som genomförde resan. Man träffade då det så kallade parlamentets utrikesutskott. Detta skedde givetvis trots avrådan från Säpo och UD.

Det är detta som förbryllar lite med Sverigedemokraterna. Nu är man i ett läge där en regim har fallit. Det finns, även om utmaningarna ser svåra ut, förutsättningar för en demokrati. Men man vill i stället i alla lägen bryta mot internationella konventioner och nu senast UD:s avrådan.

Ska man resa till Syrien, Björn Söder, eller ska man följa UD:s avrå- dan?

Anf. 14 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! När vi i dag ser hur tusentals på svenska gator – och inte bara i Sverige utan i hela Europa – är ute och firar att Assadregimen har fallit, en regim som de har åberopat som skäl till att få flyktingstatus i Sverige, finns det all anledning att från svensk sida se över deras uppehållstillstånd. Sedan är det en fråga för myndigheterna att avgöra när man kan skicka tillbaka dem. Uppenbarligen finns de skäl de har åberopat nu inte längre kvar, och då bör man se över alla individuella skäl och se om dessa personer kan återvända hem snarast möjligt. När i tid det ligger är inte min fråga att svara på.

Anf. 15 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag tror inte att någon tvekar – ingen borde i alla fall göra det – om att det fanns skäl till flyktingstatus när man ser på de grymheter som Bashar al-Assad genomfört under sina långa år vid makten. Hans familj är en av de familjer i världen som haft de längsta diktaturerna någonsin. Nu ser vi människor komma ut ur fängelser som inte sett ljus på flera år och som svultit, torterats och utsatts för grym behandling. Att syrier som befinner sig i Sverige på grund av regimen har rätt att vara här tycker jag verkligen att man kan slå fast.

Problemet med Sverigedemokraternas politik är just att den handlar om att ”skicka tillbaka”, inte om att människor ska få förutsättningar att återvända om de vill. Det är här den politiska skillnaden blir väldigt tydlig.

Nu behöver vi stödja en demokratisk utveckling i Syrien. Vi behöver ha humanitärt bistånd men också utvecklingsbistånd, vilket ni har dragit ned på, för att bygga upp Syrien igen och skapa ett samhälle där människor kan leva. Men redan dag ett landar ni i slutsatsen ”skicka tillbaka”. Ni vill tillbaka till er migrationsdiskussion och prata om det i stället för att säga: Okej, nu har vi förutsättningar att bygga en hållbar fred och minska trycket i Mellanöstern, som är alltför oroligt fortfarande, och ge människor möjlighet till fred och frihet.

Anf. 16 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Jag delar Håkan Svennelings analys av vad som nu behöver göras för att se till att Syrien blir ett stabilt land och inte blir Libyen 2.0. Tyvärr tror jag inte att förutsättningarna är särskilt goda just nu, men det kanske kan bli så.

Det jag och, förmodar jag, även min partiledare anser är att man på svenska myndigheter ska se över vilka som har kommit till Sverige och vilka skäl de har. När i tiden det sedan ligger att återsända dem till Syrien får någon annan svara på. Jag håller dock med om att det är viktigt att vi försöker få ett Syrien som kan ta emot sina medborgare.

Anf. 17 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag begärde replik på Björn Söder när han berörde den breda hotbilden. Där hoppas jag att Sverigedemokraterna tänker om och inte är naiva. Man måste se att om man inte tar in den breda hotbilden skapar man förutsättningar för destabilisering och för att någon utnyttjar tillfället att angripa, oavsett om det skulle vara på grund av att samhället inte klarar att hantera till exempel klimatutmaningarna. Vi ser det i många andra länder i världen.

Här hoppas jag att Sverigedemokraterna ska tänka om. Det här handlar om den säkerhetspolitiska inriktningen ur ett totalförsvarsperspektiv, och totalförsvaret måste handla om en helhet som ska fungera.

Det finns många olika delar som vi måste klara av för att vi inte ytterst ska behöva använda militära medel. Det ska vi vara beredda att göra. Där ska det tveklöst finnas en säkerhet; Centerpartiet vill ju ha 3 procent till försvaret i den militära delen, inklusive civilt försvar. Men vi måste också vara beredda att se brett på hotbildsutmaningarna. Annars riskerar vi att ha en blind fläck för det som kan påverka oss alla direkt.

Anf. 18 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Om Kerstin Lundgren är rädd för att vi i Sverigedemokraterna ska vara naiva kan jag försäkra Kerstin Lundgren att om det är något parti i den här kammaren som inte är naivt är det Sverigedemokraterna. Det tycker jag att historien har påvisat.

Det jag talade om i mitt anförande var att vi inte kan likställa de hot som Sverige står inför: ett väpnat angrepp, miljöförstöring eller terrorism. Jag menar att det väpnade angreppet ska vara dimensionerande. Det ska också ses som det prioriterade hotet före de andra.

Med det sagt är det inte så att de andra inte är viktiga att beakta.

Anf. 19 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Det låter bra att Sverigedemokraterna inte ser sig som naiva. Men en och annan skulle möjligen kunna tänka: Är de enögda? Ser de bara ett hot hela tiden? Det är där jag vill markera vikten av att se helheten. Det ena hotet adderar nämligen till det andra och kan ytterst leda till att den militära insatsen blir nödvändig.

Om vi ska bygga ett starkt totalförsvaret måste vi se den breddade hotbilden, där olika delar faktiskt påverkar varandra. Det hoppas jag att Sverigedemokraterna också ska vara beredda att göra.

Anf. 20 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Jag kan garantera och försäkra Kerstin Lundgren att vi inte är enögda heller. Vi har inte bara inte varit naiva. Vi har dessutom varit förutseende. Vi har sett hela samhället och de komplikationer som bland annat Kerstin Lundgrens parti har varit med om att orsaka i det svenska samhället. Det har vi sett i ett brett spektrum. Vi har inte bara sett ett hot, utan vi har sett många hot och har varnat för dem i decennier.

Hade Kerstin Lundgrens parti och övriga partier i kammaren lyssnat på oss i ett tidigt läge hade vi kanske haft andra förutsättningar för att ta hand om de problem som vi har i dag.

Anf. 21 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Det var intressant att lyssna på debatterna här innan som handlade en del om att vara framsynt och lite före sin tid. Det har Liberalerna varit många gånger. Jag vill bara påminna kammaren om Natomedlemskapet, som vi är många som har landat i nu. Det gäller tyvärr inte alla än, men många.

En hel del tar nog också EU-medlemskapet för givet. Det råkar vara en överlappning i hög grad av partier som ogillar EU och partier som har ogillat Nato, antingen nu eller tills alldeles nyligen.

Liberalerna var för ett Natomedlemskap redan under 90-talet, långt före de flesta andra. Sedan följde ungdomsförbund efter ungdomsförbund på den borgerliga sidan efter och därefter parti efter parti på den borgerliga sidan. Nu är vi i en situation där de flesta är för ett Natomedlemskap. Men det blir märkligt om man påstår att Liberalerna har varit naiva inför de säkerhetspolitiska problem som vi står inför och att någon annan än Liberalerna har varit förutseende.

Det handlar om att avskräcka från krig. Det är det vi har Nato till. Men det handlar också om att bygga fred. Det är det vi har EU till. Man behöver vara för båda de två för att på allvar stå för en säkerhetspolitiskt hållbar linje.

Fru talman! Det har uttryckts här i dag att vi befinner oss i ett mycket allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Det är svårt att säga emot och att påstå något annat. Men det är en grav underdrift, fru talman. Sverige befinner sig mitt i ett andra kallt krig. Detta kalla krig tar sig varma uttryck, till exempel i Ukraina.

På den ena sidan har vi den här gången, i det här kalla kriget, länder som Sverige, USA, Sydkorea, Australien och andra europeiska länder – helt enkelt den demokratiska världen. På den andra sidan finns världens samlade diktaturer, de allra värsta faktiskt, med Kina, Ryssland, Iran och Nordkorea i spetsen – de som är dagens onskans axelmakter.

Här i Sverige är Ryssland såklart det tydligaste hotet här och nu. Men vi ska inte glömma att den här samlingen av onskans axelmakter i hög grad leds och kommer att ledas av Kina, som är världens farligaste diktatur – även om det är svårt att rangordna dem när de är så illa allihop.

Fru talman! När Ryssland inledde sin fullskaliga invasion av Ukraina tänkte nog de andra att de skulle passa på. Kina började trappa upp aggressionerna mot Taiwan, och Iran aktiverade sina proxyterrorister i Hamas och Hizbollah mot Israel. De tänkte att de skulle passa på att slå till mot världens demokratier när vi var upptagna med att hjälpa Ukraina.

Det visade sig inte vara sant. Tvärtom har vi i den demokratiska världen ökat vår närvaro i vattnet mellan Taiwan och Kina; där tror jag att även Sverige behöver ingå i framtiden. Vi har också sett till att stötta Ukraina. Det är klart att Ukraina måste vinna, men Ryssland måste också förlora kriget. Israel har också med betydande kraft slagit ut de terrororganisationer, terroristerna, som har hotat landet.

Det här har lett till att Ryssland och Iran har blivit försvagade. Det har lett till att Kinas anspråk på Taiwan har försvagats. Det har sannolikt också lett till att regimen och diktaturen i Syrien har fallit nu i dagarna. Strategin att försöka splittra oss i den demokratiska världen har misslyckats.

Det är otroligt viktigt att vi håller ihop. När den demokratiska världen är samlad är vi nämligen starkare än onskans axelmakter.

Fru talman! Det är inte ovanligt att riksdagspolitiker i Sverige citerar Bamse, att när man är stark ska man vara snäll. Det har vi hört till leda i den här salen. Men det finns en annan strof i introlåten till Bamse som jag tycker är mer passande i det här sammanhanget: Kommer det en stöddig typ och ger en liten svag ett nyp då laddar Bamse upp igen med dunderhonungen.

Fru talman! Det är precis det som Natos kärnvapenavskräckning och Natos försvarssamarbete handlar om. Det finns länder, till exempel Sverige och Finland, som är ganska svaga ensamma. Det är klart att vi har ett starkt försvar och en bra försvarsindustri, men om vi är ensamma är vi inte starka. Vi måste samarbeta med andra.

Då måste vi kanske också ha dunderhonung ibland, därför att det finns vargar och andra därute som vill oss illa. Det är precis därför vi behöver ha den möjligheten i vår arsenal. Det är därför det är viktigt att Nato har just kärnvapenavskräckning och kärnvapenparaplyet som en del av avskräckningen.

Fru talman! Därför blir det också märkligt när Vänsterpartiet och Miljöpartiet bedriver någon form av korståg mot nya typer av vapen. Det finns till exempel en reservation mot autonoma vapen.

Om man följer den logiken skulle det vara så att om vi hade varit utan helt vapen och Ryssland hade haft käppar och stenar hade Vänsterpartiet varit emot att vi skaffade oss klingor och pilbågar. Om Ryssland hade haft klingor och pilbågar hade de varit emot att vi skaffade oss musköter och kanoner. Om Ryssland hade haft musköter och kanoner hade de varit emot att vi skaffade oss automatvapen och spränggranater. Det är bara det att om vi aldrig gör det kommer Ryssland över gränsen och angriper oss. Vi behöver den där dunderhonungen.

Det är klart att fred ofta kan upprätthållas och faktiskt byggas med hjälp av internationell rätt och internationella regler. Det är därför EU-medlemskapet är viktigt, och det är därför det är så viktigt att vi följer internationella regler. Det vore bra om Vänsterpartiet fullt ut tog ställning för ett starkt EU.

Det är också så att när man har en varg som granne kan man inte alltid skapa fred bara med konferenser och regleringar, utan ibland måste man också ha någonting annat. Och fred kan faktiskt ibland bara tvingas fram med överlägsen teknologi och eldkraft. Det är så verkligheten ser ut, och om man inte är naiv inser man det. Det är därför som det är så viktigt med både Natomedlemskapet och att Sverige fortsatt har en stark försvarsindustri och en stark förmåga.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet.

Anf. 22 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Det är trevligt att höra småbarnsföräldern Joar Forssell studera en tydlig vänsterprofil, som Rune Andréasson som serietecknare och debattör ändå var i grunden.

Jag ska inte uppehålla mig så mycket mer vid Bamse. Men jag har tänkt på att Joar Forssell många gånger i denna kammare och i radioprogram i P1 har uttryckt att han vill se vapenexport från Sverige till Israel. Sverige har ju i dag i princip ingen vapenexport till Israel, även om det finns ett par väldigt allvarliga kryphål i vår lagstiftning. Men Joar Forssell har inte talat om att använda de här kryphålen i sina ideologiska argument, utan han har varit väldigt ideologiskt styrd av att argumentera för vapenexport till Israel. Men när nyheten om Liberalernas åsikt blev lite mer rikskänd, i och med Sveriges radios reportage, måste det ha tagit eld i Liberalernas hus, för på eftermiddagen meddelade partisekreteraren Jakob Olofsgård att

Liberalerna inte är för vapenexport till Israel. Det skickades till och med ut ett mejl till alla de få kvarvarande medlemmarna i Liberalerna.

Jag undrar om ledamoten Forssell har ändrat uppfattning om Israel och vapenexport till landet och den krigsföring som många betecknar som ett folkmord. En annan väldigt högaktuell fråga är vapenimporten från Israel. Här har ju ledamoten Forssell uttryckt att han vill se en vapenimport från svensk sida. Har Liberalerna även här ändrat ståndpunkt, eller vill ni fortfarande handla med företag som är starkt knutna till den israeliska militären och dess krigsföring?

Jag återkommer till frågan om AI i replik nummer två.

Anf. 23 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag tackar Håkan Svenneling för frågan.

Jag vet vilket radioprogram Håkan Svenneling talar om. Jag vet också vilket brev Håkan Svenneling talar om. Det var nämligen jag som skrev brevet tillsammans med Jakob, och jag skrev utkastet. Vi skickade det till våra medlemmar med oss båda som undertecknare. Jag och vår partisekreterare tog också fram den skriftliga kommentaren, så jag är väl medveten om vad som har sagts i olika vändor.

Det finns inget aktuellt ärende. Det är inte aktuellt med vapenexport till Israel. Precis som Håkan Svenneling var inne på i sitt anförande är den svenska vapenexportlagstiftningen ganska komplex. Det finns prylar som både jag och Håkan Svenneling förmodligen anser är någon form av vapen men som inte klassas som det. Det är en lista som uppdateras, och det är lite som med narkotika. Om man ändrar någonting är det inte längre narkotika utan ett nytt preparat, och om man ändrar någonting i ett vapen är det inte längre ett vapen utan något annat.

Det är olika typer av krigsmateriel. Det kan också handla om skydd och andra saker som inte används för att skada andra. I debatten talar vi om vapen. Men det kan egentligen vara vad som helst, saker som inte är vapen i allmän mening och åt det andra hållet saker som inte klassas som vapen men som vi andra tycker är vapen.

Det korta svaret är att det inte är aktuellt med vapenexport. När det gäller importen anser vi att det rimliga är att vi tar avstamp i vilken förmåga Sverige och svenska soldater behöver ha och maximerar skyddet för svenska soldaters liv och för Sverige.

Anf. 24 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag vet ärligt talat inte om jag riktigt fick svar på mina frågor. Men jag släpper dem den här gången, för den här debatten kommer vi sannolikt att återkomma till.

Joar Forssell talade om Vänsterpartiets och även Miljöpartiets förslag kring artificiell intelligens, AI. Jag tycker ändå att det är viktigt att här klargöra och förtydliga det som ledamoten Forssell verkar ha missförstått.

Det som vi från Vänsterpartiet ser framför oss är att vi har ett starkt försvar i Sverige och att vi har en försvarsindustri som stöder försvaret. Vi kommer inte att kunna ha en försvarsindustri som täcker alla våra behov, så vi kommer att behöva ha import och export. Men det är viktigt att vi har ett fokus på de demokratier som är oss närliggande när vi exporterar men också när vi importerar. I dag har vi alldeles för lite importlagstiftning. Vi

har ju bland annat importerat från Belarus historiskt, vilket visar på bris-terna.

När det kommer till just krigets lagar behöver man också se på teknik-utvecklingen. Det är det som vi försöker påpeka när vi pratar om militära system som är helt autonoma och alltså saknar mänsklig påverkan som avgör sina offer. Vi har sett exempel på det i Israels militära användning i Gaza, där man i väldigt stor utsträckning låter en dator bestämma vad som är målet. Då försvinner det mänskliga ansvaret. Då försvinner ansvaret både från politiska ledare och från militärer.

Vi menar att om man driver på från demokratiernas sida för en kon-vention gör man det svårare att utveckla autonoma vapensystem som inte har en mänsklig hand på sig, så att säga. Det gör det svårare för diktaturer att använda den här typen av vapen. Man höjer tröskeln. Det är syftet, inte att vi ska gå emot AI-utveckling inom den civila eller militära sidan. Men vi måste alltid vara tydliga med att det finns någon i det svenska försvaret som är ansvarig för den eventuella AI-användning som Sverige eller andra demokratier tillämpar.

Anf. 25 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag och ledamoten Svenneling sitter tillsammans i Natos parlamentariska församling. Tro det eller ej sitter också Håkan där, trots att han drar fanan mot Nato så fort han kan.

I den församlingen sitter jag i utskottet som heter Science and Techno-logy, där vi diskuterar den här typen av frågor, så jag är väl bekant med frågan.

Jag vill hävda att det är otroligt viktigt att vi följer internationell rätt. Det har vi också varit tydliga med vad gäller alla de konflikter som vi talar om nu. Oavsett om det gäller Ukraina, Israel eller något annat land i vär-l-den måste man följa internationell rätt och krigets lagar. Om man inte gör det ska övertrampen dömas i domstol och beivras. Det är glasklart från Liberalernas och de allra flesta politikernas sida i Sverige i alla led i de här debatterna. Något annat påstående är faktiskt bara trams, fru talman, om jag får uttrycka mig lite tydligt. Men det betyder inte att vi kan vara naiva. Om vår fiende använder sig av till exempel autonoma system, drönarsvär-mar eller vad det skulle kunna vara, behöver vi också kunna ha en sådan förmåga, för annars kan vi inte försvara oss. Vi kan inte stå med påkar och stenar när fienden kommer med musköter och kanoner. Då förlorar vi. Då förlorar vi vår frihet, vår tro på den internationella rätten och våra medbor-gares liv. Det är det som är verkligheten. Ibland måste man förstå hur verk-ligheten ser ut och inte bara leva i sin idealistiska värld.

Jag tror att vi behöver ha tuffa regleringar i internationell rätt av vad man får göra i krig och hur man får använda system. Det måste finnas möjlighet till utkrävande av mänskligt ansvar. Men vi kan inte reglera bort den här möjligheten när fienden har den.

Anf. 26 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! I Sveriges riksdag fattar vi försvarsbeslut vart femte år för att peka ut den säkerhetspolitiska linjen och göra försvarspolitiska avväg-ningar. Det görs efter ett gediget arbete och analys, framför allt i Försvars-beredningen. Men denna gång är det bara fyra år sedan vi fattade det sen-aste beslutet. Det beror på det allvarliga säkerhetspolitiska läget globalt

Prot. 2024/25:46
9 december

*Säkerhetspolitisk
inriktning – Total-
försvaret 2025–2030*

och i vårt närområde, vilket kräver att de politiska processerna snabbare leder till nya beslut och inriktningar.

I huvudsak är vi överens. Det finns en bred enighet kring huvuddragen i försvarsbeslutet. Det är väl förankrat, och det finns en stor acceptans och förståelse för den inriktning Sverige nu tar sett till det oroliga läget i vår omvärld. Vi skulle vilja leva i en mer fredlig värld, men tyvärr visar det stora antalet konflikter globalt att verkligheten ser annorlunda ut nu.

Det är dock inte nu omsvängningen i svensk politik sker. Dagens beslut är snarare en fortsättning på en lång räckta beslut fattade under det senaste decenniet. Sedan jag kom in i riksdagen för tio år sedan har vi fattat beslut om att återinföra värnplikten och även få den att omfatta kvinnor så att hela befolkningen är delaktig i att försvara Sverige. Vi har startat nya regementen, införskaffat ny materiel och stärkt våra internationella samarbeten. Vi har flyttat hem diskussionen om säkerhetspolitik till Sverige och till vårt närområde. Det är stor skillnad mot till exempel försvarsbeslutet 2005 som innebar nedläggningar av viktiga regementen och fokus på internationella insatser i USA:s ledband.

På tal om USA lär valet av Donald Trump som president göra världen väldigt skakig fram till nästa försvarsbeslut. Nu sitter auktoritära, fascistiska och högerkonservativa som ledare vid makten i flera av världens större länder, såväl i diktaturer som i demokratier. Det skapar en global utveckling som går bakåt snarare än framåt, där fattigdomen ökar och konflikterna blir fler samtidigt som klimatfrågan inte tas på allvar utan försvinner bort från dagordningen. Dessa ledare saknar svar på våra globala problem. De har i stället fokus på sig själva och sina egenintressen.

Vad ska Sverige göra i detta läge? Trots att krigen rasar och människor varje dag dör av både bomber och svält måste vi hålla fast vid vårt övergripande mål och starka önskan om fred på jorden och frihet för alla människor. Den internationella folkrätten, baserad på FN-stadgan, och det arbete som görs inom FN, OSSE, Europarådet och andra organisationer som arbetar för fred, utveckling och frihet är grundläggande för att världen ska kunna utvecklas åt rätt håll. Vi behöver arbeta för att stärka efterlevnaden av folkrätten i hela världen.

En annan negativ global utveckling är att antalet konflikter ökar. Det pågår 59 väpnade konflikter över hela världen. Det är det högsta antalet konflikter någonsin sedan statistiken började registreras av Uppsala universitet 1946, det vill säga efter andra världskriget.

Vi pratar mycket om Ukraina och folkmordet i Gaza, men faktum är att konflikter också påverkar 57 andra platser. Samtidigt har den svenska regeringen sågat sönder det svenska biståndet. Stora neddragningar har gjorts av Sveriges stöd till utvecklingsbistånd, fred och säkerhet, men inga analyser har kommit från regeringen om vilka konsekvenser det får för vår säkerhet. Vad är konsekvenserna för Sveriges säkerhet när ni drar ned biståndet?

Vänsterpartiet var emot att Sverige gick med i Nato. Vi krävde en folkomröstning för att befolkningen skulle få säga sitt. Vi ser med oro på hur Sverige kan komma att bli en del av krig och konflikter som vi själva inte har valt. Det ökar inte säkerheten för vare sig svenska medborgare eller vår omvärld.

Natomedlemskapet är dock en verklighet nu, och mycket av det svenska försvarets verksamhet kommer att ha en koppling till Nato. Det är av

största betydelse att Sverige även framöver, trots medlemskapet i Nato, agerar självständigt i utrikes- och säkerhetspolitiken, bestämmer över utvecklingen av vårt eget försvar samt gör egna analyser och ställningstaganden med en levande och folklig debatt.

Den debatten kommer Vänsterpartiet att vara en del av med tydliga förslag och åsikter om hur Sverige bör agera. Vi är tydliga med att det är med likasinnade stater i vårt närområde som vi bäst kan göra skillnad och bidra till ökad säkerhet. Det är genom att ha ett brett perspektiv på säkerhet med totalförsvar för resiliens och motståndskraft som vårt närområde blir säkrare.

Vi var tydligt emot DCA-avtalet med USA. Med Trump som president i USA kräver vi nu av regeringen att det blir en minimal implementering, och vi kommer noga att följa konsekvenserna av avtalet.

Vi har varnat för riskerna med att Sverige tystnar i sin kritik av den krympande demokratin i Turkiet. Vi kan konstatera att en utredare så sent som i förra veckan föreslog att vapenexport till Turkiet ska bli enklare. Så här lägger sig Sverige platt.

Nu har vi akut fått Syrien på vårt bord. Vi vet att Turkiet finns bakom HTS, oavsett vad de själva säger. Nu är det viktigt att Sverige gör skillnad på att vara Natomedlem och på att stå upp för demokrati i Syrien.

Vi kommer att bevaka riksdagens inflytande i Nato. Natomedlemskapet kommer att innebära en förändring av Sveriges beslutsprocess för totalförsvarets inriktning, då Natos planering inte är synkroniserad med Sveriges. Planering och beslut om det svenska totalförsvarets inriktning görs i dag i långa processer med Försvarsberedningen, där alla partier deltar i diskussionerna. På så sätt får vi ett totalförsvar med en riktig och viktig demokratisk förankring. Detta får inte försvinna i och med Natomedlemskapet. Regeringen har ett stort ansvar för att inte hamna i otakt med Nato men också för att partierna fortfarande får vara med i diskussionerna i ett tidigt skede.

Fru talman! Vårt stöd till Ukraina är omfattande, både politiskt och ekonomiskt. I få andra länder uppvisas samma tydliga enighet mellan de politiska partierna i stödet till Ukraina. Oavsett hur utvecklingen nu blir i kriget måste vårt stöd till Ukraina bestå. Krig ska bli fred. Fred ska ske på det ukrainska folkets villkor. Det är dess intresse vi ska stödja.

Vänsterpartiet presenterar i sin följdmotion flera förslag på vad Sverige och EU kan göra. Vi behöver öka den internationella närvaron i Ukraina. En FN-ledd insats på gränsen mellan Belarus och Ukraina skulle kunna verka fredsfrämjande i relationen mellan dessa länder. Samtidigt skulle insatsen ha en avkylande effekt på eventuella ryska planer på att använda belarusiskt territorium för attacker mot Ukraina. En insats skulle också kunna avlasta Ukrainas försvarsmakt. Att få till en fredsfrämjande insats med Ryssland i FN:s säkerhetsråd är sannerligen inte enkelt. Men regeringen borde ges i uppdrag att utreda möjligheterna att föreslå en FN-ledd insats i Ukraina.

Valet av Donald Trump som president i USA var det sämsta tänkbara för det ukrainska folket. Redan nu har Trumps utsända sändebud börjat förhandla bort ukrainska positioner. Trump vill ha ett snabbt slut på kriget, men risken är stor att Putin då blir vinnare i förhandlingen, att det ukrainska folket blir förlorare och att Trumps intressen får styra.

Prot. 2024/25:46
9 december

*Säkerhetspolitisk
inriktning – Total-
försvaret 2025–2030*

Sverige och EU måste därför ha en egen tanke om hur vi ska stödja Ukraina i fredsförhandlingar. Vi borde själva utse ett sändebud, en representant till Ukraina, på liknande sätt som EU redan har till flera andra regioner och länder.

Eskaleringen av kriget sedan Trumps valvinst kräver nya stöd. Nu är en avgörande tid. För att skydda det ukrainska folket måste vårt stöd öka.

Fru talman! Under 50- och 60-talen pågick i Sverige inom hemliga delar av vår försvarsmakt ett utvecklande av ett eget svenskt kärnvapen. Fysiker och experter låg långt fram i sin kompetens och kunskap på det kärnfysiska området, och Sverige hade efter år av forskning och utveckling parallellt med utvecklingen av kärnkraft goda möjligheter att utveckla kärnvapen som annars vid den tiden bara hade utvecklats av världens stormakter.

Men svenska politiker gjorde ett vägval. De bestämde att Sverige och världen skulle vara säkrare om Sverige inte utvecklade kärnvapen utan i stället arbetade riskreducerande och för avspänning mellan stormakter i en tid, likt denna, då spänningarna ökade. Sverige beslutade att avveckla sitt kärnvapenprogram, för att år 1968 ansluta till icke-spridningsavtalet NPT. Det var ett historiskt beslut av Sveriges riksdag, och det har tjänat Sveriges säkerhetsintresse och dess medborgare i mer än 50 år.

Vi spolar fram bandet till nutiden. Sverige är sedan nio månader tillbaka med i militäralliansen Nato. Nato är tydligt i sina doktriner. De bygger på avskräckning, ytterst med kärnvapen. Sverige finns för första gången i vår historia under ett kärnvapenparaply så att kärnvapen skulle kunna användas av en annan stat i vårt namn. Numera sitter försvarsminister Pål Jonsson i möten med Natos Nuclear Planning Group.

Kärnvapen är inte vilket vapen som helst. Det är ett massförstörelsevapen och ett vapen som de två gånger det har använts har dödat hundratusentals och för lång tid förstört miljön för mänskligt liv. Japan kommer aldrig att glömma Hiroshima och Nagasaki, och det bör inte heller vi göra.

Fru talman! Det lackar mot jul. Sannolikt kommer försvarsminister Pål Jonsson att ganska snart tillsätta en ny försvarsberedning som ska lösa ut viktiga frågor och fortsätta analysera läget. I och med att vi närmar oss jul har jag skrivit en liten önskelista.

På den önskelistan står först att gå från ord till handling när det gäller FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Nästa år är det 25 år sedan resolutionen antogs. Låt detta inte bli ännu ett jubileum med vackra applåder utan konkret handling och resurser för att implementera resolutionen och de efterföljande nio resolutionerna.

Förutom en ökad andel kvinnor i fredsfrämjande insatser måste det finnas ett genusperspektiv på internationella insatser och framför allt ett aktivt arbete mot sexköp och sexuellt utnyttjande av kvinnor och flickor. Att begå sådana brott och utnyttja sin maktposition får enorma konsekvenser för dem som utsätts för det sexuella våldet. Samtidigt motverkas det faktiska syftet med den internationella närvaron. Genom att man bidrar till organiserad brottslighet, som ofta kontrollerar prostitution och människohandel, upprätthålls instabiliteten och våldet i landet. Sverige bör verka för att alla samarbetsländer vid internationella insatser ska ha en handlingsplan för att implementera FN:s resolution 1325.

Näst på min önskelista står att nästa försvarsberedning också ska analysera säkerhetsläget i Latinamerika. Sverige har sedan godkännandet av

export av Jas 39 Gripen till Brasilien ett omfattande militärt samarbete med landet. Andra latinamerikanska länder nämns nu som potentiella köpare av Gripen. Vi kommer också att köpa in transportflygplan från Brasilien.

Latinamerika har i tidigare historiska skeden av ökad global polarisering mellan stormakter utgjort en plats för konflikter mellan proxyaktörer. Det är inte otänkbart att utvecklingen i Latinamerika kan få konsekvenser för Sveriges säkerhet, och detta måste belysas av regeringen och Försvarsberedningen framöver.

Den sista punkten på min önskelista är att vi studerar utvecklingen i länder där Ryssland har militär närvaro. Vi ser nu hur den demokratiska utvecklingen går bakåt i Georgien, där makthavare mot många människors vilja rör sig bort från Europa och närmare Ryssland. Med både ockupation av två regioner och enorma påverkanskampanjer har Ryssland påverkat valutgången i Georgien.

Även i Moldavien har den ryska påverkan varit stor den senaste tiden. Till slut vann ändå de mer Europaorienterade krafterna valet. Men Ryssland har fortfarande hög militär närvaro i regionen Transnistrien och lägger stor möda på att påverka Moldavien. Sveriges stöd till Moldavien behöver bli alltmer omfattande. Framöver behöver vi studera hur vi på bästa sätt kan stödja en fortsatt demokratisk utveckling med starkare institutioner och minskad korruption.

Fru talman! Vänsterpartiet har ett flertal reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 7.

Anf. 27 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Svenneling ägnade sig åt en önskelista i slutet av sitt anförande. Jag tror att svenska folket har på önskelistan att Vänsterpartiet kommer in i verkligheten.

Jag tänker tillbaka på när kriget i Ukraina startade den 24 februari. Vi var ganska många partier här i kammaren som krävde att Sverige skulle stödja Ukraina med vapen och pansarskott. Men Vänsterpartiet sa nej. Sedan hade man krismöte och ändrade sig. Om verkligheten och kartan skiljer sig åt får verkligheten råda, tänkte man tydligen.

Sedan skulle Vänsterpartiet revidera sitt partiprogram. Badamm! Då tänkte man: Nu måste det om igen bli så att verkligheten får råda. Men döm om min förvåning, fru talman, när jag läste på Vänsterpartiets hemsida. Nu står det så här i partiprogrammet: ”Vi ser grundläggande problem med Natos uppbyggnad. Vi arbetar för att Sverige ska vara en motvikt till det, som istället bygger upp bättre, defensiva samarbeten, med sikte på att lämna Nato.”

Förstår inte Vänsterpartiet att ett krav på att lämna västvärldens försvarsallians samtidigt som det pågår ett anfallskrig är en present till Putin? Ledamoten talar om önskelistor, fru talman. Är det inte dags att komma in i verkligheten? Vi lever i en säkerhetspolitiskt tuff tid. Vänsterpartiet har på sitt program att Sverige ska lämna Nato. Vad står det för egentligen?

Anf. 28 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag hoppas att även ledamoten Oscarsson kan ställa sig bakom min önskelista om att resolution 1325 för kvinnor, fred och säkerhet ska implementeras, att Latinamerika ska belysas i nästa försvarsbered-

ning samt att vi ska ge ett fortsatt starkt stöd till Moldaviens och Georgiens utveckling mot demokrati och säkerhet och motverka de ryska påverkansoperationer som sker i de länderna och i andra länder som ligger runt ikring Ryssland. Det är klart att man kan tillföra nya saker på den önskelistan, men jag är inte säker på att det som ledamoten önskar riktigt passar in där. Jag ser det som att nästa försvarsberedning inte ska ha fokus på vad som står i olika partiprogram utan snarare titta på vad som är bäst för Sveriges säkerhet.

Det som ledamoten lyfter om att vi på sikt vill se framför oss att man lämnar Nato anknyter till det som står precis före den text i partiprogrammet som ledamoten läste upp. Han kanske även behöver fundera på vad det är som står där. Det handlar om att bygga försvarssamarbeten som är bra för Sverige. Det var det som jag också pekade på i mitt huvudanförande. Jag menar att vi behöver samarbeta med de länder som finns i vårt närområde och som är lika oss i tankesätt. Jag tyckte att det möte som statsministern hade på Harpsund är ett bra sådant exempel; man bjöd in de nordisk-baltiska länderna, inklusive Polen, för att tala om vikten av att stödja Ukraina i dess kamp för frihet mot ett Ryssland som bryter mot folkrätten. Det är för mig att jobba med likasinnade länder.

Problemet som ledamoten Oscarsson har är att Donald Trump nu är vald till USA:s president. Han har redan hunnit med att säga att han fortfarande kan tänka sig att lämna Nato. Han har skickat ett sändebud som vill se till att Ukraina förlorar förhandlingarna om fred mot Ryssland. Det gör att vi måste samarbeta med dem som står oss nära värderingsmässigt och geografiskt för att stärka Sveriges säkerhet, både för våra medborgare och för vårt närområde.

Anf. 29 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Ensam är inte stark. Det är nu ganska länge sedan det blev uppenbart för svenska folket – det gäller både er som sitter på läktaren här och er som lyssnar på debatten via tv – att vi inte kan försvara oss själva. Medlemskapet i Nato är viktigt för oss själva och vår säkerhet men också för våra grannländer. Har inte Svenneling besökt Estland, Lettland och Litauen? Har han inte hört vad man sa där före vårt Natobeslut? Man sa: Titta på Gotland och dess betydelse! Det är viktigt för er, men tänk på oss också!

Nu är vi medlemmar i Nato. Då har vi ett parti i Sveriges riksdag som ändå säger: Nej, det här duger inte, utan nu ska vi bygga upp något annat. Kom in i matchen! Kom in i verkligheten! Det är vackert med önskelistor, men när det gäller något så viktigt som vår egen säkerhet och Europas säkerhet tror jag att svenska folket kräver mer av ledamoten.

Fru talman! Vi hade förut en diskussion om det här med truppminor. Vi har sagt att vi står bakom Ottawakonventionen. Men jag tycker att vi ska lyssna på vårt grannland Finland, som vi är så nära allierade med. På vissa områden känns det nästan som att vi har en gemensam försvarsmakt. Finland har en lång gräns med sin granne Ryssland. Ukraina kan vittna om att Ryssland hela tiden använder truppminor. Man pratar nu om att det finns självdestruerande truppminor som är farliga för fienden i strid en viss tid men sedan automatiskt blir ofarliga. Vi har som sagt inte tagit ställning till det här, men är det inte dags för oss att föra samtal om dessa svåra frågor? Det tycker jag är viktigt att göra. Vi befinner oss i det värsta säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget, fru talman.

Anf. 30 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Det här är ett bra exempel på varför vi behöver en bred säkerhetspolitisk diskussion i Sverige mellan riksdagens alla åtta partier för att kunna fatta de klokaste försvarspolitiska beslut vi kan i syfte att tillsammans stärka Sveriges säkerhet och skydda vårt land och vår befolkning.

Jag kommer att tänka på de säkerhetspolitiska samtal som skedde 2022, för ungefär två och ett halvt år sedan. Både jag och Mikael Oscarsson deltog. Mikael Oscarssons insats i de samtalen var väl att han var den som först sa: Ska vi inte gå med i Nato eller prata om Nato? Han lyckades ju med det tack vare de säkerhetspolitiska samtalen. Mitt stora bidrag till de samtalen var att jag var först med att peka ut riskerna med Turkiet, någonting som visade sig vara väldigt rätt men som de övriga deltagarna i de samtalen helt missade. Även för oss som Natomedlemmar är detta ett återkommande problem.

Jag tror att det är väldigt viktigt att vi har ett samtal i Sverige som Natomedlemmar där vi nu inte bara som Oscarsson tror helt blint på Nato och att Nato kommer att skydda oss i alla lägen.

Jag konstaterar att det i helgen var en återinvigning av en kyrka i Paris som heter Notre Dame. Huvudpersonerna vid det mötet var två personer.

Den ena heter Macron. Han har sagt att Nato är en hjärndöd allians. Senast han sa det var när den andra killen styrde USA, Donald Trump. Han har hotat med att lämna Nato.

Så ser verkligheten ut. Nato är en konsensusorganisation. Nato är en organisation där den som vill minst i stor utsträckning sätter agendan för Nato. Nato är en organisation där USA har en otroligt stor dominans och påverkan. Det måste vi förstå här i Sveriges riksdag när vi fattar beslut om den säkerhetspolitiska inriktningen för totalförsvaret 2025–2030. Vilka beslut fattar vi som stärker Sveriges säkerhet?

Där behöver vi en mindre hjärndöd diskussion och mer diskussion om hur det påverkar Sverige.

Anf. 31 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på replikskiftet känner jag att det är oerhört viktigt för vår säkerhet att vi inte argumenterar på ett sätt som ifrågasätter Natos förmåga att agera som säkerhetsaktör för oss och för våra grannar. Men det var inte därför jag begärde replik.

Jag begärde replik därför att jag lyssnade på ett tidigare replikskifte, fru talman, när Håkan Svenneling talade om att vi likt Frankrike skulle agera så att vi inte deltar i Nuclear Planning Group. Det var lite spännande, tyckte jag.

De andra medlemsländerna tyckte att man ville ha en kontroll och få vara med och diskutera vilken kärnvapenpolicy som Nato ska ha, därför att kärnvapen är den yttersta säkerhetsgarantin mot de ryska kärnvapnen som hotar oss. Man fick till slut fram ett konsultativt råd som just är den nukleära planeringsgruppen. Det kom i december 1966.

Fru talman! Det är ett land som inte deltar och som inte vill att Nato ska ha synpunkter på deras policy när det gäller kärnvapen. Det är kärnvapenlandet Frankrike. Det väljer att inte delta just på grund av att det konstant vill ha den exklusiva rådigheten.

Det väljer Håkan Svenneling att använda som skäl till att Sverige inte ska delta, inte vara med och ge råd och ha synpunkter på hur kärnvapen-policy ska utvecklas. Jag hade snarare förväntat mig tvärtom, fru talman.

Anf. 32 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Detta är en känd vänsterpartistisk politik. Vi har föreslagit detta tidigare och framför allt i samband med att vi röstade om det svenska Nato-medlemskapet.

Vi menar på att själva medlemskapet i sig självt och att Pål Jonsson deltar i mötena i Nuclear Planning Group är en del i att Sverige nu legitimerar kärnvapen.

Många ledamöter i den här kammaren underskattar det faktum att vi nu har fått en helt ny del i svensk säkerhetspolitik som inte heter Nato utan som heter kärnvapenavskräckning. Det har jag påpekat ett flertal gånger.

Jag tycker också att det är problematiskt att vi har så få hinder för kärnvapen användning. Vi har ett starkt legitimerande, men vi ställer inte på något sätt upp hinder. Det ser vi att våra grannländer Norge och Danmark men faktiskt även Finland har gjort på olika sätt genom att säga: Var försiktiga med kärnvapen. Använd inte kärnvapen i vårt namn.

Skälet till att vi refererar till Frankrike är att visa på att det inte finns en total enighet i Nato om NPG-gruppen, Nuclear Planning Group. Man kan som land välja en annan strategi och en annan väg.

Sedan kan man tycka att det är jättefint att Sverige får sitta med och ge råd om hur andra länder ska använda kärnvapen. Problemet för oss är att kärnvapen används i vårt namn över huvud taget.

Det är inte så att vi vill ha den franska politiken. Vi vill bara ha samma typ av strategi och förhållningsätt. Frankrike är fortfarande en kärnvapenmakt. Det är en av världens alla kärnvapenmakter som nu förnyar sina kärnvapen och rustar upp dem.

Jag hörde Björn Söder säga att det var farligare förr under det kalla kriget. Det vi ser nu är att kärnvapnen är större. Laddningarna är betydligt kraftigare i dag än vad de var under andra världskriget. Det ökar också risken för att kärnvapen ska användas.

Jag vill se en politik där Sverige har fler trösklar och en kärnvapenfri zon i Norden, Östersjön, Europa och Arktis. Vilket som – det kvittar för mig. Oavsett vilket skulle det göra oss säkrare som land.

Anf. 33 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Om man vill vara med och påverka för fler trösklar eller för att man inte ska ha första användning-policy, eller vad det nu kan vara, vore det då inte bra att sitta med vid bordet och samråda om vilken policy som ska gälla och hur den ska utformas?

Ska man lämna det till alla andra och ställa sig ensam med motivering – att eftersom Frankrike också gör det så är det möjligt? Frankrike har just valt att stå utanför därför att de vill ha full rådhighet över sin egen policy när det gäller kärnvapen användning.

Nato har inte egna kärnvapen. Men man har möjligheter att diskutera. Det är fördelen med Nato. Vi är med och diskuterar där det yttersta avskräckningsmedlet är en del av diskussionen.

Varför väljer Vänsterpartiet bort detta? Ni har ändå uppdaterat er när det gäller Nato-frågor och annat på andra områden. Det är dags att även uppdatera synen på Natos kärnvapenplaneringsgrupp.

Anf. 34 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att Nato är en konsensusorganisation. Det gör att alla beslut fattas i konsensus, vilket ofta skapar enorm press på de mindre länderna från de stora ländernas sida. De stora länderna kan också sätta väldigt stor agens på vad som står på agendan.

Det svenska Nato-medlemskapet innebar att vi blev av med nationellt självbestämmande och rådighet över ett område där vi tidigare själva kunnat besluta om vår politik. Det ledde också till en stor trovärdighet i att bidra till fred och nedrustning globalt och Stockholmsinitiativet.

Det är intressant att Kerstin Lundgren nu tror att man i den konsensusorganisationen från svensk sida skulle kunna göra en enorm påverkan och förändra dess inriktning. Jag har väldigt svårt att se framför mig att det kommer att hända.

Jag ser inte heller att vi i Pål Jonsson har en försvarsminister som säger att han har haft höga ambitioner när han har klivit in på något sätt på NPG:s möten och att Sverige nu har en väldigt tydlig linje.

Jag tror snarare att det kommer att leda till att Sverige accepterar och legitimerar både kärnvapeninnehavet och eventuell användning av kärnvapen.

Jag tycker att det är fel väg att gå. Det har jag påpekat många gånger. Jag tycker att andra partier behöver fundera kring hur vi kan höja trösklarna för att kärnvapen används i vårt namn. Det handlar om hur vi kan minska riskerna för att det kommer krav på kärnvapen på svenskt territorium.

Det finns inga sådana krav i dag. Jag är väl medveten om det. Men vi har ingen form av lagstiftning som hindrar det. Vi har ingenting inskrivet i DCA-avtalet som hindrar det. Det är den typen av saker som gör mig väldigt oroad över det läge vi nu befinner oss i.

Anf. 35 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! De säkerhetspolitiska utmaningarna är många. Vi lever i orostider. Verkligheten ändras snabbt. Syrien är bara det senaste exemplet.

De multilaterala regelverk vi litar till utmanas och omkullkastas. Det gäller inte minst respekten för varje lands självbestämmande och rätt till sina internationellt erkända gränser till sitt territorium.

Att inte med militära medel ändra gränser är en grundbult för vår samexistens globalt enligt de regler vi alla skrivit under på. Det är också grunden för den europeiska säkerhetsordningen som nästa år skulle ha firat 50 år men som torpederades av Rysslands provocerade brutala angrepps- krig på Ukraina.

Det är ett krig som de facto är ett direkt angrepp på Helsingforsavtalet. Det är en kränkning som inleddes 2014 med annekteringen av Krim utan direkta konsekvenser från oss, EU-länderna eller undertecknarna av Helsingforsavtalet i övrigt. Det var en underlåtenhet och en lärdom för oss nu och bortom 2030.

Prot. 2024/25:46
9 december

*Säkerhetspolitisk
inriktning – Total-
försvaret 2025–2030*

Ryssland utgör ett nära och påtagligt dimensionerande säkerhetshot mot oss och mot alla fria europeiska stater. Ryssland brukar alla till buds stående medel för att nå sina politiska mål. Vi ser det i form av påverkanskampanjer, olika möjligheter att hetsa ytterligheter, råvaror som vapen, till exempel energi och spannmål, påverkan i val och hot.

Men det handlar även om militär närvaro, och då som så kallade fredsbevarare. Det sistnämnda används i Moldavien, i Armenien och i Tschinvaliregionen i Georgien. Det är tid att vi tydligt markerar mot alla ryska trupper i andra länder. De är inte fredsbevarande, utan snarare konflikt-skapare och destabiliserande. Vi måste kräva att de dras tillbaka.

Fru talman! Ukraina och ukrainarna tar fajten. De offrar sig medan vi debatterar här, varje minut, timme, dag, månad och tyvärr nu också år för att möta den ryska aggressionen. Vi måste inse att det är nu det gäller för oss att med alla medel säkra Ukrainas rätt till överlevnad, till sitt territorium och till fred. Vårt stöd måste öka snabbt, både militärt, ekonomiskt och humanitärt, för att Ukraina ska kunna vinna freden. Vi måste med alla medel undvika ett nytt München. Denna gång har vi absolut inte råd att vara naiva.

Centerpartiet har i budgeten för 2025 givit ett förslag på hur Sverige kan nå 1 procent av bnp årligen i stöd till Ukraina. Vi kräver att piloter börjar utbildas för Jas och att vi nu uttalar ett löfte om Jas tidigt nästa år.

Fru talman! Sverige är nu medlem i Nato. Det är helt avgörande för vår säkerhetspolitik och för skyddet av vårt land och våra grannars. Det är gott att se att inget parti nu motsätter sig medlemskapet och kräver att vi ska lämna Nato. Sverige ska vara en solidarisk medlem, och vår säkerhetspolitik ska vara solidarisk. Det gäller helheten.

Utrikespolitiken är central för vår säkerhet. Vår förmåga att inte bara vara medlem i en allians av demokratier utan att också bygga allianser bortom det och vara en konstruktiv partner för att finna lösningar på globala utmaningar är central för vår säkerhet. Det gäller handel, bistånd, klimatfrågor och inte minst människors fri- och rättigheter. Det handlar om hur vi värnar demokratier. Det innebär även medverkan i internationella fredsfrämjande insatser när så är möjligt.

Så ger vi hopp för framtiden men även ett starkt skydd mot angrepp, inklusive ett robust samhälle och ett robust civilsamhälle här hemma.

Sverige ska som medlem av Nato självklart bidra till att höja trösklarna mot ett militärt angrepp. Vi är medlemmar fullt ut, inklusive Natos kärnvapenpolicy och kärnvapenparaply. Detta innebär dock inte att vi säger ja till kärnvapen eller utländsk trupp på svensk mark i fredstid. Här gäller alltså vad vi uttalade i samband med riksdagens ratifikation av medlemskapet. Det innebär inte heller att vi ska sluta vara för en nedrustning eller söka minska kärnvapenhot och höja trösklarna för kärnvapenanvändning. Det ska vi fortsatt göra.

Natomedlemskapet innebär att Sverige är med i en allians av demokratier, enligt fördraget. Nato bildades för att försvara västliga demokratier mot kommunistisk aggression och baserades på gemensamma värden. Sedan 70-årsjubileet 2019 har Nato arbetat för att stärka skyddet för demokrati genom att etablera ett center för demokratisk motståndskraft. Vi som ingår i Natos parlamentariska delegation hade möjlighet att träffa företrädare för detta arbete när vi nyligen var i Montreal.

Fru talman! Center bildas inom Nato i flera länder, och Centerpartiet har föreslagit att Sverige ska påbörja en process och dialog med Nato för att etablera ett Nato Center of Excellence uppbyggt på Rysslandskunskap. Sverige har genom både FOI och Utrikespolitiska institutet en god grund för just detta.

Fru talman! Centerpartiet vill utveckla en gemensam nordisk säkerhetsstrategi, vilket vi förde fram i den förra debatten om den nationella säkerhetsstrategin. Norden och Baltikum bär tillsammans med Polen och Tyskland ett särskilt ansvar för Östersjön. Det behöver vi jobba vidare med under kommande totalförsvarsperiod.

Centerpartiet har som en del av detta förslag i betänkandet föreslagit en gemensam nordisk-baltisk kustbevakningsinsats på internationellt vatten i Östersjön. Här händer mycket nu, och vi har skäl att sända en tydlig signal mot både Ryssland och Kina: Vi följer, och vi ser.

Fru talman! Detta är andra gången på kort tid som vi debatterar Sveriges säkerhet i riksdagen. Nyligen var det regeringens nationella säkerhetsstrategi, som vi faktiskt behandlade i utrikesutskottet samtidigt som det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet behandlade den säkerhetspolitiska inriktningen, som vi nu debatterar och ska besluta om.

Vi talar om två dokument och om två olika språk. Det ena är minoritetsregeringens strategi, som inte alls är brett förankrad. Det andra är denna, en del av en bred parlamentarisk beredning.

Fru talman! Här finns klara förbättringsmöjligheter för en tydlig, samlad och väl förankrad säkerhetspolitik återspeglad i båda dokumenten. Detta kommenterar vi i ett särskilt yttrande, som jag rekommenderar till läsning.

Det finns möjligheter att åtgärda detta kommande år om regeringen lyssnar till Centerpartiets förslag att lägga fram en årlig skrivelse för riksdagen om utvecklingen av den nationella säkerhetsstrategin. Regeringen har etablerat ett nationellt säkerhetsråd på Statsrådsberedningen. Centerpartiet är positivt till detta men ser samtidigt att det genom det sätt som rådet nu kraftfullt byggs upp skapas nya utmaningar för riksdagens möjligheter att granska och få insyn. Statsrådsberedningen svarar inte mot något utskott, för så har inte strukturen byggts upp.

Arbetet befinner sig nu i ett mycket formativt skede, och när man läser arbetsordningen får man lite olika bilder i relation till olika departement och därmed till utskott. Det gör det angeläget att vi nu i uppbyggnadsskedet, fru talman, får möjlighet i riksdagen att följa och granska det arbete som pågår.

Fru talman! Jag ska avsluta med att säga det som också har framgått av tidigare repliker. Ett starkt totalförsvar börjar i ett robust och starkt samhälle med ett starkt civilsamhälle där människor känner att de är delaktiga och är beredda att ta ansvar. Det får vi aldrig glömma.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 9 under punkt 4 och till reservation 5 under punkt 2.

Anf. 36 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Låt mig börja med att be om ursäkt för sen ankomst på grund av ett inställt tåg under förmiddagen. Jag ställer mig helt bakom dem som har sagt att vi behöver ha en fungerande infrastruktur i Sverige. Tågen måste komma i tid. Det må väl vara hänt att en riksdagsledamot kommer

för sent till en debatt, men när det gäller våra soldater och våra förnödenheter måste de komma till rätt plats i rätt tid.

Tack vare tekniken har jag kunnat följa debatten och lyssna på er, men i kammarappen finns ingen replikknapp. Därmed kommer jag att försöka väva in en del saker i mitt anförande som jag har snappat upp under debatten. Jag vill därför på förhand varna för att jag kanske kommer att dra över den anmälda talartiden något.

Det har snart gått tre år sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina inleddes. Säkerhetsläget i Europa är alltså allvarligt, och utvecklingen i världen är på många sätt oroande. Rysslands intentioner har inte ändrats. I USA tillträder snart en oberäknelig president. Kina rustar upp i allt snabbare takt och utmanar tillsammans med andra auktoritära regimer den regelbaserade världsordningen. I Mellanöstern pågår blodiga krig, och en fruktansvärd humanitär katastrof pågår i Gaza. Vad som händer i Syrien har vi bara sett början på.

Det här var bara några exempel på pågående konflikter, oroligheter och spänningar i vår omvärld som vi behöver förhålla oss till.

Fru talman! Samtidigt pågår klimatkrisen – mänsklighetens stora ödesfråga. Det är en existentiell kris som redan nu fördjupar och förvärrar konflikter. När platser blir obeboeliga, samhällen slås sönder av naturkatastrofer, förnödenheter tryter och människor tvingas på flykt riskerar vi att möta konflikter och utmaningar i en betydligt större skala än i dag. Trots att regeringen lyfter upp klimatfrågans koppling till säkerhet och trots att man i den nationella säkerhetsstrategin lyfter upp klimatfrågan som ett existentiellt hot är man inte beredd att vidta åtgärder och införa en politik som minskar hotet och reducerar riskerna. Det är allvarligt.

Fru talman! Totalförsvarspropositionen är ett resultat av Försvarsberedningens arbete, och där har vi hittat en bred samsyn kring många frågor. Miljöpartiet står i huvudsak bakom beredningens förslag, som propositionen vilar på. Vi vill att Sverige ska stärka sin försvarsförmåga och samtidigt fortsätta att vara en stark röst för demokrati, fred och mänskliga rättigheter.

Här i dag i debatten fokuserar vi på propositionens säkerhetspolitiska delar, men vi kommer att återkomma till de mer försvarspolitiska delarna i senare debatter.

Fru talman! Först och främst måste jag ändå understryka att även om upprustningen av totalförsvaret är viktig är det också av yttersta vikt att vi framför allt fortsätter att stötta Ukraina. Rysslands krigföring i Ukraina är den stora säkerhetspolitiska ödesfrågan i vår del av världen. Ukraina måste få Sveriges och den demokratiska världens fulla och ovillkorliga stöd så länge som det behövs. Stödet behöver vara långsiktigt och ska omfatta såväl militärt som civilt, humanitärt och ekonomiskt stöd.

Regeringen har lagt fram en treårig ram för stödet till Ukraina, men stödet till Ukraina måste vara mer omfattande och långsiktigt. Det måste tas i beaktande att Ukraina ska vinna kriget, säkra freden, bygga upp sitt land och nå en långsiktig säkerhet. Det finns mer som Europa och Sverige kan göra, och samtidigt måste trycket på USA att fortsätta att bidra öka – även efter det att president Trump har tillträtt.

Fru talman! Miljöpartiet de gröna strävar efter en värld där solidaritet och respekt för mänskliga rättigheter kombineras med hållbar utveckling och klimaträttvisa över hela jordklotet. Vi är ganska långt därifrån i dag.

För att möta dessa utmaningar måste omvärlden kraftsamla. Internationellt samarbete och alliansbyggande till försvar för den regelbaserade världsordningen, demokrati och mänskliga rättigheter behövs för att möta en alltmer polariserad värld. Att undvika att konflikter uppkommer eller förvärras genom diplomatiska och konfliktförebyggande insatser är centralt och också det billigaste alternativet för att främja demokrati och säkerhet. Men vi ser också behov av en snabbare och mer omfattande uppbyggnad av totalförsvaret, såväl det militära som det civila försvaret.

Syftet med vårt försvar är att bevara freden. Försvars- och säkerhetspolitiken ska skydda Sverige och främja fred och avspänning i vårt närområde. Totalförsvaret ska byggas så att det avhåller andra länder från försök att kontrollera eller på annat sätt utnyttja svenskt territorium, skada det svenska samhället eller utöva hot och utpressning mot Sverige. Försvaret tar sin utgångspunkt i folkrättens rätt till självförsvar och måste därför vara defensivt till sin karaktär och uppbyggnad. Genom att vi ökar vår beredskap, både civilt och militärt, kan vi påverka risken för att det blir krig.

Fru talman! Miljöpartiet står fast förankrat i en solidarisk och feministisk säkerhetspolitik där vi skyddar Sverige och demokratin samtidigt som Sverige aktivt bidrar till det internationella samfundets ansträngningar för det globala freds- och utvecklingsarbetet. Miljöpartiet är stark förespråkare av konfliktförebyggande insatser och fredlig konfliktlösning med civila medel. Vi menar att militära medel bara ska kunna övervägas när alla andra alternativ är uttömda, och de måste hålla sig inom folkrättens ramar, inte användas som ett offensivt verktyg för nationella egenintressen utomlands.

Utrikespolitiken är vår första försvarslinje, och där hör diplomati, medling och konfliktförebyggande arbete till våra viktigaste verktyg för att verka för avspänning och fred.

Fru talman! Säkerhetspolitiken ska vara stabil, tydlig och långsiktig. FN:s verksamhet för att bygga, bevara och vid behov tvinga fram fred är viktig. Principen om skyldighet att skydda, responsibility to protect, ska följas. De länder som angriper sin egen befolkning ska inte kunna hänvisa till suveränitet för att undvika att världssamfundet ingriper.

Sverige bör fortsätta att vara en stark och solidarisk aktör för fred på den globala arenan och bidra till FN:s insatser. För alla fredsbevarande och fredsframtvingande operationer som Sverige deltar i ska det finnas ett tydligt folkrättsligt mandat. Demokratiska västländers bidrag till FN:s militära insatser är av stor betydelse dels för att den militära kompetensen i FN-systemet och förmågan i respektive mission ska utvecklas, dels för att upprätthålla trovärdigheten i FN som organisation.

Sverige behöver sträva efter att kontinuerligt bidra i fredsbevarande FN-missioner. Även om säkerhetsläget i vårt område är allvarligt behöver vi bidra till fred, säkerhet och relationsbyggande internationellt. En stabil och säker värld krävs för att vi ska kunna ta oss an globala säkerhetsutmaningar, till exempel klimatförändringar och pandemier.

Fru talman! Sedan den 7 mars i år är Sverige en del av försvarsalliansen Nato. Även om Miljöpartiet röstade mot den svenska ansökan om Nato-medlemskap har partiet beslutat att respektera riksdagens beslut om medlemskapet. Vi driver därmed inte ett utträde ur alliansen. Miljöpartiet står bakom att ett starkt svenskt totalförsvär med en trovärdig försvarsförmåga verkar krigsavhållande och därmed fredsbevarande och bidrar till Natos samlade avskräckningsförmåga. Vi vill att Nato ska fokusera på sin kärnuppgift – försvar av de allierade.

Fru talman! När Sverige nu är medlem av Nato är det viktigt att Sverige driver en självständig utrikespolitik och står upp för viktiga värden som demokrati och mänskliga rättigheter såväl inom som utom Nato. Vi ser även behov av att öka transparensen när det gäller Natos verksamhet. Vi vill att Sverige ska verka för ett demokratikrav inom Nato samt att Nato inte ska ha permanenta trupper eller baser på svenskt territorium.

Natos nukleära avskräckning – kärnvapen – är en bärande del av alliansen. Kärnvapen är dock fruktansvärda massförstörelsevapen som skulle få katastrofala konsekvenser om de används. Miljöpartiet står därför tydligt fast vid att kärnvapen aldrig ska finnas på svenskt territorium, varken i freds- eller i krigstid. Sverige bör införa en lagstiftning som förbjuder införsel av kärnvapen på svenskt territorium – för att vara tydliga med detta.

Vi anser att det är viktigt att vårt Natomedlemskap inte bidrar till ökad kärnvapenspridning. Därför anser vi att Sverige i Nato ska verka för ömsesidig kärnvapennedrustning. Världen behöver färre kärnvapen, inte fler. I Nato ska Sverige också verka för ovillkorlig respekt för folkrätten och för grundläggande mänskliga rättigheter.

Fru talman! Miljöpartiet vill också att Sverige ska driva principen om no first use inom Nato. I nuläget tillämpar Nato inte principen, vilket tillåter alliansen att som första aktör i en konflikt introducera kärnvapen. Principen försvårar globala nedrustningsinitiativ eftersom den medför att ett överhängande hot om kärnvapen alltid kvarstår.

Sverige har en stolt tradition av transparens och offentlighetsprincip. Sverige ska därför vara pådrivande för att förbättra insynen i Nato och pådrivande för att de nationella parlamenten i medlemsländerna måste skärpa sin granskning av Natos angelägenheter så att ansvar kan utkrävas. Ökad transparens är viktigt för att säkerställa förtroende för verksamheten.

Fru talman! Ett av de största hoten mot internationell fred och säkerhet är utvecklandet av dödliga autonoma vapensystem. Helt autonoma vapen kan skapa osäkerhet kring ansvaret för krigshandlingar och på så vis sätta folkrätten ur spel. Det saknas konsensus om vad tillräcklig mänsklig inblandning i hantering av vapensystemen skulle innebära, både etiskt och praktiskt.

Militära system verkar i ostrukturerade och antagonistiska miljöer, vilket innebär att civila system inte alltid går att anpassa för militära tillämpningar. De militära AI-systemen kommer att behöva agera i en miljö där motståndaren gör sitt yttersta för att inte upptäckas, för att inte agera förutsägbart och för att vilseleda. Detta kan få allvarliga konsekvenser för hur AI-system reagerar, och de kan vara svåra att förutse. Därför behövs striktare regleringar av vapensystem, och det behövs ökad forskning kring skydd mot autonoma vapensystem.

Ja, fru talman, vi i Miljöpartiet vill att Sverige ska verka för ett globalt förbud mot dödliga autonoma vapen. Riskerna med autonoma vapen är uppenbara. Sverige behöver ta en ledande roll i arbetet för att finna sätt att effektivt påverka utvecklingen. I det arbetet är det viktigt att forskning om vad autonoma vapen innebär också förstärks av politiska insatser för att uppnå framsteg. Ingen vet vad en kapprustning med autonoma vapen skulle kunna leda till – exempelvis om maskiner ges kontrollen i känsliga konflikter eller om terrorister får tag på dem – men farhågorna måste tas på stort allvar. Autonoma system har potential att öka krigföringens omfattning och skala, med stort lidande som följd. Internationella regler och lagar är rätt sätt att hantera detta hot, för alla oss som står upp för en världsordning baserad på regler, lag och internationell rätt.

Fru talman! Miljöpartiet har, som blivit tydligt under detta anförande, en bred syn på säkerhet och lägger fokus på mänsklig säkerhet. Mänsklig säkerhet hänger ihop med vår livsmiljö och vår påverkan på den. Hotbilden är i dag både bred och komplex, vare sig vi vill det eller inte.

Klimatfrågan är mänsklighetens stora ödesfråga. Såväl militära hot som icke-militära och hybrida hot existerar parallellt. Vi behöver ha en beredskap för att möta både de militära hoten och andra hot, såsom klimatförändringar, naturkatastrofer, pandemier och cyberangrepp. Vi behöver alltså ha en beredskap för att stå emot såväl kriser som krig, i värsta fall på samma gång. Att bara se ett av hoten gör oss svaga och sårbara.

Därmed skulle jag vilja yrka bifall till reservation nummer 3.

I detta anförande instämde Jan Riise och Jacob Risberg (båda MP).

Anf. 37 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten Berginger för hennes anförande och beklaga att hon inte hann fram i tid. Det är ju så med tågen, tyvärr.

Jag skulle vilja passa på att ställa en fråga om en av Miljöpartiets reservationer, nämligen den som handlar om Natobaser i Sverige. Även mitt parti menar att det inte finns någon anledning att ha permanenta Natobaser i Sverige, och vi driver inte på något sätt en politik som går ut på att vi skulle vilja ha detta. Det ingår i den allmänna överenskommelsen om hur vårt Natomedlemskap ska se ut. Men vi har i grunden egentligen inte några problem med det.

Det verkar dock vara ett stort problem för Miljöpartiet. Jag tänkte att vi kunde ta tillfället i akt att reda ut vad som är problemet med permanenta Natobaser i Sverige. Längre fram i tiden kan jag tänka mig att vi ska ha det, för jag kan inte riktigt se problemet. Jag tänkte att ledamoten skulle kunna ta tillfället i akt att lägga ut texten så att man förstår vad det är som är problematiskt med permanenta Natobaser i Sverige.

Anf. 38 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Miljöpartiet har valt att inta en konstruktiv, kritisk hållning i förhållande till Nato. Vi accepterar Natomedlemskapet, men vi vill också att Sverige ska vara en aktiv röst inom Nato i de frågor som är viktiga.

Det är viktigt att vi står upp för att Nato kan verka i vårt närområde, men vi måste också se till att detta sker på det mest effektiva sättet. Och vi tror inte att det mest effektiva sättet är att ha permanenta baser eller trupper på plats i Sverige i det läge som råder.

Vi ser också att det kan leda till en förskjutning i hotbilder om man har etablerade, permanenta baser. Det kan leda till påverkan på lokalsamhället på ett sätt som vi inte tror skulle vara positivt för utvecklingen i Sverige.

Vi tycker att det är bättre att vi bidrar till de framskjutna positioner som har lanserats inom Nato, till exempel Sveriges bidrag till FLF:en i Lettland och även i Finland. Vi ser inte att det i Sverige, som är ett uppmarschområde, finns ett behov av att ha den typen av permanenta baser.

Anf. 39 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag kan inte heller spontant se något skäl till att vi skulle ha permanenta Natobaser just nu. Detta handlar dock lite grann om Natos kommande planering för Norden, och vi vet inte riktigt vad Nato kommer att vilja ha.

Ledamoten nämnde att det finns en hotbild. Vilken skulle den hotbilden vara? Jag tänker mig att det på en permanent Natobas på svensk mark kommer att finnas kanadensiska och belgiska soldater. Jag upplever faktiskt inte detta som särskilt skrämmande eller hotfullt. Jag förstår inte riktigt vad det är som är så otäckt, som ska komma av att belgiska soldater finns i Sverige. Mitt intryck efter att ha varit i Belgien är nämligen att belgarna är ganska trevliga människor. Det är likadant med kanadensarna, de få jag känner; de är också väldigt trevliga. Jag förstår alltså inte varifrån hotet ska komma.

Det kan bli en påverkan på lokalsamhället, menar ledamoten också. Ja, det blir naturligtvis en viss påverkan på lokalsamhället om det dyker upp belgiska soldater i exempelvis Älvdalen, där det finns ett svenskt övningsfält. Men jag kan inte tänka mig att denna påverkan är så förskräckligt negativ. Jag har lite svårt att förstå det otäcka här.

Dessutom blir det väl ändå lite märkligt med tanke på att vi ju ska ha trupp mer eller mindre permanent baserad i Lettland och sedan kanske även i Finland. Är det då inte rimligt att vi också kan tänka oss att upplåta territorium för Natostyrkor i Sverige? Annars begär man något av andra länder men ställer inte upp på det själv. Det känns inte riktigt genomtänkt.

Anf. 40 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Jag måste fundera på varför det är så viktigt för ledamoten att poängtera detta med permanenta baser och vad man ser för nytta och syfte med permanenta baser i Sverige. Vi från Miljöpartiet ser inget behov av permanenta baser i Sverige.

Den hotbild vi pratar om här är såklart den som kommer från Ryssland, och jag tror att vi egentligen är ganska samstämmiga om att det finns en hotbild från Ryssland mot Sverige. Får vi fler förmågor och fler Natotrupper här är det klart att detta också kommer att innebära en ökad hotbild mot Sverige.

Att ha permanenta baser i Sverige – enklaver av denna typ, med personer som kommer in och stannar under en längre tid – är inte ett effektivt sätt att hantera de gemensamma resurserna inom alliansen. Man kan jämföra med det vi gör i Lettland, som jag tycker är viktigt och prioriterat. Där handlar det om roterande förband som bidrar till Natos avskräckning och försvar. Detta ställer vi oss positiva till.

Anf. 41 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Tack till Miljöpartiet för ett bra och informativt anförande!

Det finns många saker som Liberalerna och Miljöpartiet är överens om.

Vi är överens om att vi vill ha fred, demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Vi är överens om att klimathotet är ett otroligt allvarligt säkerhetshot. Miljöpartiet grundades ju av en folkpartist, Per Gahrton, så jag får väl också ta på mig en del av skulden för de saker som jag inte gillar i anförandet från Miljöpartiet.

Tidigare stod det i Miljöpartiets program att man vill möta fienden med dialog. Miljöpartiet var också tidigare emot att Sverige skulle gå med i Nato. Miljöpartiet kommer också, förutom ur Folkpartiet, ur freds rörelsen i Sverige, vilket man brukar slå sig för bröstet över. Och, fru talman, freds rörelsen måste känna sig väldigt besviken över att Miljöpartiet har strukit det där om att möta fienden med dialog och i stället vill upprusta försvaret. Freds rörelsen är säkert också besviken över att Miljöpartiet nu inte vill gå ur Nato – även om jag är glad för dessa två delar.

Men jag undrar hur det är när det gäller de autonoma vapnen. Det är klart att jag håller med om att vi ska reglera hur vi bedriver krig mot varandra, när vi tvingas göra det. Vi ska undvika det, men när vi tvingas göra det behöver vi ha internationell rätt som reglerar hur vi gör det. Men ingen kan väl, fru talman, vara så naiv att man tror att Kina, Ryssland, Nordkorea och Iran inte, om de kan, kommer att använda dessa fruktansvärda vapen mot oss?

Fru talman! Är Miljöpartiet så naiva att de tror att bara vi vill skriva på ett avtal och ha dialog med varandra, som det tidigare stod i deras program, kommer Ryssland och Kina inte att använda de här drönarsvärmarna mot oss? Jag undrar, fru talman, om Miljöpartiet vill möta de autonoma drönarsvärmarna med dialog. Eller vad har de för svar när Kina eller Ryssland angriper?

Anf. 42 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Vi har i Miljöpartiet en lång och stolt tradition av att verka för fred på olika sätt. Vi anpassar oss utifrån det säkerhetsläge som Sverige befinner sig i. Därmed har vi också sagt att vi behöver ett upprustat totalförsvar. Såväl det militära som det civila försvaret behöver rustas upp. Vi behöver också ha en beredskap för att möta en bred palett av hot – alltifrån militära hot till hybridhot och exempelvis naturkatastrofer och klimatförändringar.

Autonoma vapen är en teknik som är i sin linda och håller på att utvecklas. Just därför behöver man ta ett grepp om detta från det internationella samfundet och slå fast vilka riktlinjer som ska gälla. Vi tycker att det är viktigt att Sverige tar ledartröjan i det arbetet.

Vi vill också att man ska forska mer om skydd mot autonoma vapen. Det är ju klart att de kommer att användas, och det är det vi är rädda för. Vi är rädda för att stater som Ryssland eller Kina, som ledamoten nämner, skulle kunna använda dem, men vi är också rädda för att vapnen skulle kunna spridas till exempelvis terroristgrupper. Hur skulle det se ut om terroristgrupper som annars begår fruktansvärda terrordåd kommer med autonoma vapen i sin arsenal? Det skulle vara fruktansvärt.

Just därför tror vi att det behövs internationella regler för att man ska kunna följa upp, lagföra och döma och för att vi ska kunna ha ett normerande arbete.

Om vi inte ska ha internationella regler när det gäller autonoma vapen, vilka andra internationella regler ska vi då kasta över bord? Ska vi slänga krigets lagar i papperskorgen bara för att vi vet att det finns länder som bryter mot dem? Det är ju just därför vi har krigets lagar, för att vi ska kunna följa upp och döma till ansvar.

Anf. 43 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! I dag är det förbjudet för terrorister att spränga bomber och att skjuta människor på öppen gata. Det är förbjudet i Sverige, i andra länder och i internationell lag. Men det verkar inte vara så att de terrorister som Miljöpartiet är rädda för följer lagen. Det ligger så att säga i verksamhetens natur.

Samma sak verkar gälla för Kina och Ryssland. Kina har koncentrationsläger och hotar sina grannländer stup i kvarten. Ryssland bedriver invasionskrig mot grannar. De följer ju inte lagen.

Sedan betyder inte detta att vi inte ska ha lagar. Vi ska ha lagar och regler för hur krig förs, och Liberalerna är de första att förespråka att man ska följa krigets lagar och den internationella humanitära rätten i alla de konflikter som pågår i världen. Där är vi inte oense.

Men svaret på min fråga om huruvida Miljöpartiet vill att vi ska möta de autonoma drönarsvärmarna med dialog var ju ja. Miljöpartiet vill det. Miljöpartiet ser att det finns ett hot i och med att Kina, Ryssland och andra i framtiden kommer att ha dessa vapen, och de vill möta det med dialog. Vi ska träffas och prata om det.

Jag är helt för att träffas och prata om det, men jag är inte så naiv att jag tror att jag tror att vi genom samtal och dialog kan få Ryssland, Kina, Nordkorea, Iran och andra att avstå från denna möjlighet att hota oss och skada oss – till att hota vår fred och vår frihet. Därför kan vi inte göra som Miljöpartiet föreslår.

Fru talman! Jag tror att när det kommer till kritan, när Miljöpartiet någon gång i framtiden återigen får påverka svensk politik i en maktposition, kommer man att, som Miljöpartiet själva uttrycker det, anpassa sin politik och inte driva igenom detta, på samma sätt som man inte har drivit igenom att Sverige ska lämna Nato eller nedrusta. Jag hoppas att det blir så.

Anf. 44 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Ledamotens inlägg är totalt vilseledande. Jag har inte sagt att vi ska möta drönarsvärmar med dialog. Jag har sagt att vi behöver ett internationellt regelverk som gör det möjligt för oss att se hur vi kan möta detta på ett sätt som är rätt och riktigt. Vi behöver forskning som visar hur vi kan skapa system som är etiskt acceptabla och ändå kan bemöta dessa hot.

Fru talman! Det är kanske inte så konstigt att ett parti som har ägnat sig åt kärnvapenromantik och mer eller mindre ungdomspolitiska inlägg här i kammaren uttrycker sig på detta sätt.

Jag tycker att det är viktigt att vi har lagar och regler, att vi följer dem och att vi också kan utdöma straff utifrån dem. Detta brukar Liberalerna också framhålla, till exempel när det gäller lag och rätt här i Sverige och

att man ska kunna straffa brottslingar. Jag tycker att samma sak ska gälla på den internationella arenan.

När vi då ser att dessa brottslingar skaffar sig nya förmågor och nya vapen kanske vi inte själva ska göra likadant och säga att vi också kommer att bete oss illa. Snarare ska vi titta på detta och skapa skydd, så att vi är skyddade, och också ha lagar och regler som säger vad som är okej och inte.

(Applåder)

Anf. 45 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Vi lever i allvarstider, och vi befinner vi oss i det allvarligaste säkerhetspolitiska omvärldsläget sedan andra världskrigets slut.

Ett väpnat angrepp mot Sverige eller våra allierade kan inte uteslutas. Det kan inte heller uteslutas att militära maktmedel eller hot om sådana kan komma att användas mot Sverige eller våra allierade. Detta är en portalparagraf i regeringens proposition *Totalförsvaret 2025–2030*. Den pekar på allvaret i det säkerhetsläge som Sverige befinner sig i. Men den visar också på det historiska skifte som har skett i svensk försvars- och säkerhetspolitik sedan det förra försvarsbeslutet togs av denna kammare i december 2020.

Sverige är numera allierat. Det är en genomgripande förändring av vår försvarspolitik och ett uppbrott från den militära alliansfrihet som kom till vägs ände när det säkerhetspolitiska omvärldsläget kraftfullt försämrades. Nu kan Sverige tillsammans med de 31 andra Natoländerna gemensamt möta yttre militära hot mot vår säkerhet.

Sverige har blivit säkrare, och Nato har blivit starkare. Men omvärlden, fru talman, har de senaste åren också blivit farligare. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina är en definitiv brytpunkt för svensk, europeisk och global säkerhet. Ryssland kommer under överskådlig tid att utgöra ett allvarligt hot mot Sverige och övriga Europa. Sverige måste därför tillsammans med sina allierade motverka Rysslands maktexpansion och möjligheter att göra skada.

Ett starkt, förutsägbart och uthålligt stöd till Ukraina är inte bara moraliskt rätt – det är även vår främsta möjlighet att påverka ryskt agerande. Det är tydligt att Ryssland inte självmant kommer att stoppa sin aggression. Ryssland fortsätter sitt anfallskrig mot Ukraina med oförminskad styrka. Trots enorma förluster på slagfältet fortsätter Ryssland att skicka in mer trupp i Ukraina och ökar kontinuerligt sina försvarsutgifter.

Ryssland har ställt om till krigsekonomi och arbetar löpande med att mobilisera nya soldater och ny materiel. Den ryska förmågan till militär återuppbyggnad och de långsiktiga konsekvenserna av de kraftigt ökade försvarsutgifterna får inte underskattas.

Fru talman! Den ryska aggressionen mot Ukraina är en attack på den regelbaserade världsordningen. Utgången av kriget kommer att följas noga av andra auktoritära stater som utmanar demokrati, rättsstat och respekt för mänskliga rättigheter.

Genom sitt fördjupade partnerskap med Ryssland möjliggör Kina på ett avgörande sätt såväl den ryska krigföringen i Ukraina som rysk militär återuppbyggnad. Även Nordkorea bidrar direkt till den ryska aggressionen med såväl soldater som materiel, liksom Iran genom sitt militära stöd i

Prot. 2024/25:46
9 december

*Säkerhetspolitisk
inriktning – Total-
försvaret 2025–2030*

form av vapenleveranser. Detta ökar ytterligare det hot som Ryssland utgör mot sina grannländer och mot den euroatlantiska säkerheten.

Kina genomför omfattande upprustning av sin militära förmåga och även sin kärnvapenarsenal. Konflikterna i Mellanöstern bidrar ytterligare till global osäkerhet.

Såväl Ryssland som Kina bedriver underrättelse- och säkerhetshotande verksamhet i Sverige. Hybridhot som politiska påverkansoperationer, ekonomiska påtryckningar, cyberangrepp och fysiska sabotage är reella hot som riktas mot oss och våra allierade varje dag.

Sverige och våra allierade ska inte backa från våra grundläggande värderingar och intressen trots det ökade trycket från de auktoritära staterna. Tvärtom måste vi öka våra ansträngningar.

Fru talman! Försvaret av folkrätten och den europeiska säkerhetsordningen sker i Ukraina. Stödet till Ukraina är helt centralt för Europas säkerhet.

Sverige ska ha ett långsiktigt och starkt stöd för Ukraina. Det svenska militära stödet på hittills 48 miljarder, den samlade svenska Ukrainaramen för militärt stöd och vårt bilaterala säkerhetsåtagande för Ukraina är en stark signal för Sveriges långsiktiga engagemang.

Nato är i dag den tydligaste motkraften mot de auktoritära staternas försök att utmana den regelbaserade världsordningen. Parallellt med Sveriges Natointegration görs mycket stora satsningar på uppbyggnaden av försvaret. Under den nuvarande regeringen, och i bred politisk samsyn med riksdagens partier, har försvarsanslaget höjts med drygt 53 miljarder. Från och med 2025 kommer anslaget att uppgå till cirka 139 miljarder, och det motsvarar ungefär 2,4 procent av bnp.

Det ligger också i linje med att Europa behöver ta ett större ansvar för sin egen säkerhet. Natos europeiska pelare måste stärkas. Detta är ofrånkomligt då vi vet att USA långsiktigt behöver lägga större kraft på sina åtaganden i den indopacifiska regionen.

Fru talman! Försvarsmaktens krigsorganisation utgör Sveriges viktigaste bidrag till Nato. Vår geografi är central för försvaret av det euroatlantiska området. Sveriges solidariska allianspolitik syftar till att stärka säkerheten och stabiliteten i vårt närområde, liksom hela det euroatlantiska området. Redan nu bidrar Sverige till Natos incidentberedskap med stridsflyg.

Efter årsskiftet kommer den första svenska mekaniserade bataljonen att vara på plats i Lettland om riksdagen så beslutar. Detta är en del av Natos Forward Land Forces. Planering pågår också för svenska bidrag till Natos stående marina styrkor.

Det svenska näringslivets tekniska kompetens är också en stark leverans till Nato. Förmågan till teknisk spets och innovationskraft är också försvarsförmåga. Betydelsen av att snabbt kunna omsätta civil teknik i militära applikationer är en viktig lärdom från kriget i Ukraina. Detta omhändertas bland annat genom det försvarsinnovationsinitiativ som regeringen har sjösatt.

Sverige står fullt ut bakom Natos kärnvapenpolicy och bidrar till alliansens strategiska avskräckning. Syftet med kärnvapenavskräckning av Nato är att bevara freden, hindra kärnvapenutpressning och avskräcka aggression. Samtidigt ska Sverige fortsatt vara en stark röst för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning.

Sverige har, med brett stöd i riksdagen, ansökt om medlemskap i Nato utan förbehåll. Den hållningen ligger fast, men det finns på samma sätt som i de övriga nordiska länderna inte skäl att ha kärnvapen eller permanenta baser på svenskt territorium i fredstid.

Sveriges och Finlands Natomedlemskap öppnar för ett djupare nordiskt säkerhets- och försvarssamarbete. Det nya läget, där alla nordiska och baltiska länder är allierade, utgör en styrka för Natos norra flank. Det faktum att alla nordiska och baltiska länder också har DCA-avtal med USA stärker säkerheten i hela norra Europa. Avtalet möjliggör bland annat förhandslagring av amerikansk försvarsmateriel, och man kan ha roterande amerikanska soldater på plats i Norden.

Avslutningsvis, fru talman! År 2024 har varit ett omvälvande år för Sverige. Att vi nu är allierade inom Nato innebär en helt ny era för svensk säkerhets- och försvarspolitik, en era då Sverige solidariskt och med ett starkt försvar tar ansvar för säkerheten i Europa på ett sätt som vi inte har kunnat göra tidigare.

(Applåder)

Anf. 46 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Nu är Donald Trump vald till USA:s 47:e president. Valet av Trump till president förändrar både läget för Sveriges säkerhet och Sveriges relation till USA. Risker för att Trump skulle väljas till president har varit väl kända under en lång tid, och jag har många gånger varnat för den bergochdalbana som jag ser framför mig att världen nu har framför sig.

Det är därför jag undrar varför det var så bråttom med beslutet om DCA-avtalet med USA. Vänsterpartiet föreslog en vilandeförklaring i ett år. Jag kan tycka att det i efterhand har visat sig att det hade varit klokt att bifalla det. Vår grundläggande kritik mot avtalet handlade dels om bristen på skrivningar om kärnvapen, dels om att amerikansk lagstiftning ska gälla för amerikanska soldater, deras anhöriga och underleverantörer.

Vad innebär då DCA-avtalet med Trump? Sannolikt kommer det att innebära att han kommer att utnyttja avtalet, som bygger på vidare förhandlingar, snarare än att avtalet skyddar Sverige. Vi minns alla ASAP Rocky. Trump skickade sin chefsförhandlare för gisslansituationer – mot det svenska rättsväsendets ambitioner att döma en brottsling för miss-handel.

Avtal skrivs inte bara för dagar med solsken. Avtal ska också skrivas för dagar med moln, regn och till och med storm.

Nu krävs en minimal implementering av DCA-avtalet. En ökad amerikansk närvaro under Trump ökar riskerna för Sverige. Vi känner också väl till en skillnad i hur Sverige och USA historiskt har försvarat sig. USA har en tilltro till omfattande militär avskräckning, vilket skulle kunna leda till eskalering i vårt närområde.

Hur tänker försvarsministern implementera DCA-avtalet med Trump som USA:s president?

Anf. 47 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Håkan Svenneling, för frågan! Låt mig gengälda komplimangen! Även Håkan Svenneling är en trevlig prick, som han kallade mig förut. Vi har ett mycket gott samarbete i många stycken även om vi kan vara djupt oense om saker.

Låt mig först säga något beträffande DCA-avtalet. Håkan Svenneling vet att Sverige ingår avtal med länder, inte med presidenter. Det är ingen överraskning.

En fruktan som man möjligtvis kan ha och som Håkan Svenneling försöker framföra – när det gäller en Trumpadministration och DCA – är att USA på något sätt skulle kunna tvinga oss att ha kärnvapen på svenskt territorium. Håkan Svenneling vet att Sverige är ett suveränt land. Han vet också att suveräniteten innebär att det inte finns något land som kan tvinga Sverige att härbärgera kärnvapen på svenskt territorium. Det är glasklart.

Det finns en annan dimension kopplad till en Trumpadministration. Det är en oro som man kan uttrycka. Det handlar framför allt om ett minskat amerikanskt engagemang på den europeiska kontinenten. Det uppfattar vi som ett reellt hot. Därför tycker vi att det är bra att det finns goda förutsättningar för USA att till exempel förhandslagra försvarsmateriel på svenskt territorium. Vi tycker också att det är bra att de andra nordiska länderna har liknande arrangemang.

Vi kan behöva stöd av USA. Då kan man välja antingen att det ska vara svårt och komplicerat att få det eller att det ska gå snabbt att få det. Vår uppfattning är att det bör vara lätt och smidigt att få det. Därför är DCA-avtalet viktigt för svensk säkerhet. Detta var också ett skäl till att vi tyckte att det var viktigt att få DCA-avtalet på plats så fort som möjligt. Det är också bra för Nato och naturligtvis för stabiliteten i hela den norra flanken.

Att alla nordiska länder – och även de baltiska länderna – nu har ett DCA-avtal på plats skapar bättre förutsättningar för en amerikansk närvaro i norra Europa. Det är stabiliserande, och det är krigsavhållande.

(Applåder)

Anf. 48 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Jag vet inte om vi riktigt får svar av försvarsministern om hur han tänker implementera detta avtal med Trump som president. Han berättar gärna om avtalet. Han berättar att det inte finns några hinder för kärnvapen, vilket har varit vår kritik. Jag tror inte att det är särskilt troligt att vi får kärnvapen på svenskt territorium. Däremot sa försvarsministern i ett tidigare anförande att han ser framför sig roterande amerikanska soldater i Norden, inte specifikt i Sverige. Det är något som finns redan i dag i USA.

Men jag undrar: Hur tänker försvarsministern implementera avtalet i Sverige? Vad är hans signal när han ska möta USA:s försvarsminister för första gången?

Jag har väldigt svårt att se att det gynnar Sverige att ha mer av amerikansk trupp i sitt närområde på det sätt som försvarsministern tror. Med Trumps bergochdalbana tror jag snarare att all typ av amerikansk närvaro kan utgöra en risk för att andra länder uppfattar oss som att vi är väldigt nära USA och att vi låter amerikanerna använda vårt territorium för att eskalera en situation.

Jag är också orolig för vad lagstiftningen, där amerikanska soldater döms enligt amerikansk rätt, innebär för våra lokalsamhällen. Det är 17 platser i landet som riskerar att få en stor amerikansk närvaro, där man då har en annan lagstiftning.

Det finns en fråga som jag fortfarande inte har hört försvarsministern resonera om. Det gäller risken för utträngningseffekter för det svenska

försvaret. Vi måste ha gott om plats för det svenska försvaret att öva och verka. Det ska absolut ske i samarbete med Nato. Men vi måste sätta ramar för detta. Det ska inte Trump och USA göra.

Jag ser framför mig att vi kommer att ha det skakigt. Jag kan tycka att det hade varit klokare att vila på hanen och att innan man gick in i DCA-avtalet diskutera de förändringar vi nu redan har gjort. Detta fick inte riksdagens stöd. Jag får acceptera det, men nu måste vi tänka efter och stanna upp. Detta försvarsbeslut är ett bra beslut, men det ska implementeras under fyra Trumpår. Det kommer att bli skakigt.

Anf. 49 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Om Håkan Svenneling är orolig för en utträngningseffekt av Försvarsmaktens verksamhet på de 17 utpekade platserna bör han med fördel också läsa vad Försvarsmakten uttrycker i sitt remissvar, där man är glasklar med att man anser att det är bra för Försvarsmakten och för svensk säkerhet att ett DCA-avtal är på plats. Den oro som Håkan Svenneling ger uttryck för när det gäller implementeringen av DCA-avtalet återfinns alltså inte hos den ansvariga myndigheten. Jag vill bara understryka det.

Beträffande implementeringen är det rent praktiskt så att DCA-avtalet är på plats sedan den 15 augusti och att det har godkänts och ratificerats av Sveriges riksdag. Då kommer man in i den fas som heter implementeringsavtalet, och de tekniska och praktiska delarna kommer att lösas mellan den svenska Försvarsmakten och framför allt det som heter Eucom, som är det amerikanska europeiska kommandot.

Håkan Svennelings farhågor om att det här skulle kunna innebära något stort tryck regionalt och lokalt ser jag ingen risk för. Vår stora vanda och det vi behöver förankra är att vi fortfarande kan ha goda förutsättningar för att ha en amerikansk närvaro i Europa. Det är stabiliserande och krigs-avhållande, och det stärker Nato.

Återigen, det är bra att alla nordiska länder nu har ett DCA-avtal på plats.

Anf. 50 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Fru talman! När det gäller det sistnämnda tror jag också att den stora utmaningen med Donald Trump som president snarare handlar om att vi får för lite amerikansk närvaro. Det finns också en oro över vad som händer med det viktiga stödet till Ukraina i den situation som vi är i just nu, och detta talar väl snarare för att vi behöver anstränga oss mer i Sverige, Norden, Baltikum och Europa för att säkra vår försvarskapacitet och även Ukrainas.

Det är egentligen två andra saker jag tänker ta tillfället i akt och passa på att fråga försvarsministern. Först vill jag dock berömma försvarsministern för ett alldeles utmärkt gott utfört arbete. Jag tycker också att det arbete som görs i Försvarsberedningen i väl fungerande samförstånd tillsammans med oss har varit konstruktivt, framgångsrikt och viktigt.

Med det sagt räcker det inte att försvarsministern sköter sig och gör ett utmärkt jobb. Hela regeringen behöver göra det. Som jag sa i mitt anförande är jag mer bekymrad över det som handlar om totalförsvaret, som är uppdelat på andra statsråds ansvarsområden.

Jag ska inte ställa försvarsministern till svars för bristerna i infrastruktursystemet, sjukvården och civilsamhället, men jag skulle ändå vilja höra

hur försvarsministern ser på de brister som nu blir uppenbara i vårt sam-
lade totalförsvaret när andra viktiga delar i det svenska totalförsvaret har
uppenbara brister. Sjukvården, infrastrukturen, energisystemet och civil-
samhället är de exempel jag nämnde.

Den andra delen handlar mer direkt om situationen med Rysslands in-
vasion av Ukraina, där jag är djupt bekymrad över att Sverige fortfarande
är det enda land som jag känner till där man inte har ett enda åtal mot
sanktionsbrott. I Finland och i många andra länder har man åtalsprocesser
på gång, men i Sverige har vi inte lyckats stoppa de sannolikt tydliga sank-
tionsbrott som sker och som innebär att det bakvägen går stöd från Sverige
till Ryssland, detta trots allt vårt stöd till Ukraina. Det är oacceptabelt. Här
borde vi kunna göra mer.

Anf. 51 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Tomas Eneroth, för den goda samtalstonen och det
fina samarbetet! Jag uppskattar verkligen det.

Flera av de frågeställningar som Tomas Eneroth berör handlar till del
om det civila försvaret. Här är det ju fokus på den säkerhetspolitiska de-
batten, men det kommer att finnas goda förutsättningar att diskutera dessa
frågor under den försvarspolitiska debatten i nästa vecka.

Med det sagt är det naturligtvis viktigt för hela samhällets motstånds-
kraft med en stark infrastruktur, och i den infrastrukturproposition som
presenterades lyfts också totalförsvarsdimensionen upp på ett väldigt tyd-
ligt sätt. Det är klart att det kommer att krävas en militär rörlighet över de
nordiska gränserna nu när vi är allierade, och det kommer att påverka in-
frastrukturen i alla dess delar.

Därför fattade också regeringen beslut till exempel om det som kallas
militär mobilitet och ger också uppdrag till bland annat Försvarsmakten
och Trafikverket att ta fram nya transportkorridorer. Det finns alltså en
stark koppling mellan en stark infrastruktur och ett starkt totalförsvaret och
även Natointegrationen. Detsamma berör också vikten av ett motstånds-
kraftigt samhälle när det kommer till sjukvården, vilket kommer att framgå
i propositionen och betänkandet.

Låt mig också beröra sanktionerna. Jag vet att Tomas Eneroth är djupt
engagerad i detta, och det tycker jag i grunden är bra. Sverige har varit
mycket drivande inom ramen för EU när det kommer till att etablera de
nya sanktionspaketet inom EU. Det är viktigt.

Med all respekt: När jag har Tomas Eneroth här måste jag ändå fråga,
fru talman, hur han ser på Vänsterpartiets krav om att öppna upp för att
riva upp Natoanslutningen. Jag tror att det skulle bli problematiskt att ha
Vänsterpartiet i en koalitionsregering om de aktivt kommer att motarbeta
det svenska medlemskapet. En regering måste samordna sig och ha en ge-
mensam politik. Det skulle innebära en betydande försvagning av Sveriges
ställning i Nato med Vänsterpartiet i regeringsställning, så som man har
ställt krav på.

Anf. 52 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Fru talman! Jag har inte uppfattat att det skulle vara ultimativa krav.
Jag är glad och stolt över att vi har en bred uppslutning bakom Natomed-
lemskapet. Det är inte aktuellt med något utträde.

Låt mig däremot säga någonting om sanktionerna och sanktionsbrotten. Det är ändå bekymmersamt när varken ansvariga myndigheter eller åklagarväsendet i Sverige tycks rå på den illegala exporten, som det faktiskt innebär, av vad som ibland kan vara direkt försvarsmateriel till Ryssland.

Det är en viktig signal till omvärlden om vi i Sverige inte klarar av att ge tillräckliga resurser till rättstvårdande, kontrollerande och polisiära myndigheter eller för den delen inte har tillräckligt snabba lagändringar, om det nu krävs, för att kunna stoppa den illegala export som fortgår. Det är en brist för Sverige. Här måste regeringen arbeta ännu mer skyndsamt i Justitiedepartementet, Försvarsdepartementet och Utrikesdepartementet för att göra ännu mer.

När det gäller det samlade totalförsvaret ska jag inte lasta försvarsmnistern ensam för regeringens allmänna brister gällande stödet till sjukvården, kommunerna och så vidare. Jag ser fram emot den kommande debatten om civilförsvaret. Men en uppräknig av järnvägsunderhållet på 5 procent på infrastrukturområdet blir i realiteten en besparing, eftersom inflationen under de här åren har varit väsentligt mycket mer. Det är en uppenbar brist. Detta tillsammans med att underhållet numera är organiserat helt och hållet privat gör att vi inte riktigt vet om vi kan upprätthålla ens grundläggande förmågor i vårt infrastruktursystem.

Det är bra att regeringen pekar ut vilka områden som behöver beaktas framöver, men om det inte finns resurser – och det finns det inte för de prioriteras till annat – kommer vi att få uppenbara bekymmer med infrastrukturen. I Ukraina har man lärt sig av erfarenheterna. Där går till och med tågen i tid.

Anf. 53 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag ska försöka bena upp frågan om sanktionerna och de problem som har varit gällande om man kan komma runt sanktionerna.

Det är naturligtvis solklart när det gäller försvarsmateriel, som är uppdelat på krigsmateriel för strid – KS, som det heter – och övrig försvarsmateriel. Där är det solklart att alla sanktionerna träffar. Sedan finns det produkter med dubbla användningsområden, och då har vi EU:s militära lista.

Det som jag tycker kan vara problematiskt är utrustning som är icke-klassificerad. Det kan till exempel handla om kikarsikten för jaktbruk som kan dyka upp på flera ställen där de inte borde vara. Det har Ukraina påtalat när det gäller drönare. Det har också dykt upp i Ryssland.

Det är rätt svårt att träffa den typen av materiel, just på grund av att den inte är klassad. Regeringen arbetar dock oförtrutet med att stärka sanktionerna mot Ryssland inom ramen för EU, och finns det skäl att se över klassningen i Sverige av produkter med dubbla användningsområden eller som kan ha militär tillämpning får vi naturligtvis arbeta vidare med det.

Anf. 54 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Jag vill också tacka försvarsministern för ett gott samarbete i Försvarsberedningen. Vi är inte särskilt många från Försvarsberedningen här, men jag vill understryka att vi inom samarbetet har haft väldigt goda diskussioner. Vi har inte alltid tyckt samma sak från början, men vi har med tiden utvecklat en stor samsyn kring saker och ting. I debatten i

den här kammaren kan det ibland låta som att det är mer tillspetsat i säkerhetspolitiken än vad det är, men då ska man alltså veta att vi som sagt har haft goda dialoger i Försvarsberedningen.

Jag tycker att en försvarsberedning är ett bra verktyg att arbeta med för att skapa den breda samsynen om försvars- och säkerhetspolitiken, men det finns trots allt några skillnader som kvarstår. Jag skulle vilja lyfta några av dem här.

Till exempel är ointresset för omvärlden ett av Miljöpartiets största orosmoment när det gäller utvecklingen i utrikes- och försvarspolitik, liksom bristen på självständighet när Sverige nu är medlem i en försvarsallians där vi blir alltmer beroende av militärt stöd från andra nationer. Därför skulle jag vilja fråga försvarsministern hur han ser på Sveriges möjlighet att under FN-flagg bidra i olika internationella insatser framöver och hur regeringen arbetar med den frågan. Det handlar alltså om att vi ska kunna bidra inom FN-systemet och på det sättet bidra till att upprätthålla fred och säkerhet internationellt.

Jag skulle också vilja fråga hur regeringen vill arbeta för att Sverige ska vara en självständig röst för nedrustning, demokrati och mänskliga rättigheter när vi ändå är en del av försvarsalliansen Nato samt om Sverige på något sätt lyfter den typen av värden i de sammanhang som försvarsministern rör sig i.

Anf. 55 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! I allvarstider har Sverige naturligtvis ögonen på sig. Man tittar på om Sverige är ett land som lyckas samla sig eller om vi fastnar i inrikespolitiska låsningar. Jag vill verkligen tacka Försvarsberedningen och riksdagens partier för ett mycket konstruktivt samarbete. Det gäller även Emma Bergingers personligen, då jag vet att hon är engagerad i detta. Att hitta de breda lösningarna och överenskommelserna är en styrka i allvarstider.

När det gäller Emma Bergingers fråga framgår det av propositionen att Sverige har för avsikt att även fortsatt delta i internationella insatser. Det är viktigt av flera olika skäl; det är naturligtvis viktigt i arbetet med att bidra till internationell fred och säkerhet, och det är även viktigt i arbetet med att stötta organisationer som vi lägger stort värde vid.

Det som har gjort att vi inte har haft någon större förbandsinsats under de senaste åren – egentligen sedan Minusma – är att vi har sett ett kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt omvärldsläge i närområdet, vilket har gjort att vi varit tvungna att dimensionera och inrikta en del av vår försvarsverksamhet på närområdet snarare än på internationella insatser. Då tänker jag framför allt på att vi behövde få ut den mekaniserade bataljonen till Lettland, vilket är ett rätt stort åtagande, i kombination med att vi genomför rätt omfattande utbildningsinsatser för ukrainska soldater. Det har vi gjort och kommer att göra i Sverige, och vi har gjort det i Litauen, Storbritannien och Tyskland.

De insatserna är alltså också viktiga, men återigen: Det framgår klart och tydligt av propositionen att regeringens ambition är att vi fortsatt ska kunna göra förbandsinsatser. Det finns skäl för regeringen att återkomma till riksdagen när vi har möjlighet att börja genomföra det.

Anf. 56 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar så mycket för beskedet från försvarsministern att man ändå har för avsikt att Sverige ska kunna delta i internationella insatser. Det är viktigt att det kan genomföras trots att vi har ett försämrat säkerhetsläge här i vårt närområde, för säkerhetsläget globalt har inte heller direkt förbättrats på sistone.

Jag skulle också vilja passa på att ställa frågan till försvarsministern hur han ser på Natos nukleära avskräckning och Sveriges deltagande i den. Det gäller även frågan om permanenta baser, som jag ser att ministerns partikollegor i kammaren har engagerat sig för. Tidöregeringens representanter här i kammaren har ju engagerat sig för både kärnvapen, kärnvapen-avskräckning och permanenta baser. Jag skulle alltså gärna vilja höra hur försvarsministern och regeringen ser på det här, för jag tyckte i alla fall att försvarsministerns anförande var betryggande jämfört med de inlägg vi har fått från andra ledamöter här i kammaren.

Slutligen skulle jag vilja ta tillfället i akt att fråga försvarsministern hur han ser på totalförsvarsaspekten när vi pratar säkerhetspolitik. Vi har ju både en energiförsörjning och en infrastruktur som behöver fungera i Sverige, och vi behöver faktiskt öka vår produktion av el i närtid. Samtidigt som regeringen satsar på att någon gång långt in i framtiden bygga kärnkraft väljer den att på ett bräde avslå 13 havsvindparker och med det lägga en död hand över Östersjön. Har regeringen för avsikt att gå fram med några som helst konkreta förslag för att möjliggöra utbyggnad av havsvindkraft i Östersjön, till exempel teknikförutsättningar eller anvisade områden?

Anf. 57 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Emma Berginger för frågorna.

Så här är det: Vi har en politisk överenskommelse, och i den ingår både att vi inte ska ha kärnvapen i Sverige i fredstid och att vi inte ska ha permanenta baser. Överenskommelsen gäller, och ska vi ändra den ska vi göra det gemensamt. Det är en överenskommelse, och regeringen hedrar den. Jag vill framhålla det.

För att dela upp begreppen: Detta hindrar oss inte från att ha rotationer av vare sig amerikanska förband eller Natoförband. Det måste vi kunna ha, och det har vi redan i dag. Nästa fråga är vad en Natobas innefattar. Det är väldigt tydligt i DCA att det inte handlar om att USA ska öppna några amerikanska baser på svenskt territorium. Det handlar i stället om 17 platser där Sverige redan har befintlig verksamhet. Vi tycker att det är naturligt att man kan använda dem för de amerikanska förbanden snarare än att USA bygger upp egna baser.

Det jag inte vill utesluta är till exempel möjligheten att ha ledningsfunktioner på svenskt territorium. Det kan gälla taktiska kommandon. Men Natobaser eller utländska permanenta baser på svenskt territorium är inte aktuellt, och vi ser inte heller skäl för det. Det finns en politisk överenskommelse som vi kommer att hedra, och ska den förändras ska det göras gemensamt med de partier som har ingått överenskommelsen.

När det kommer till den havsbaserade vindkraften är det naturligtvis så att vi måste beakta vårt militärgeografiska läge. Det är det som är skälet till att vi godkände en havsvindkraftspark på västkusten men avslog 13 havsvindkraftsparker i Östersjöområdet. Det har till stora delar att göra

med att de skulle vetta mot Kaliningrad, vilket skulle kunna försvåra förutsättningarna för Sverige att tidigt identifiera inkommande ballistiska missiler eller kryssningsrobotar. Försvarsmakten säger att det skulle leda till oacceptabla risker, och i detta allvarliga säkerhetspolitiska läge måste vi ta fasta på vad Försvarsmakten säger.

Anf. 58 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! I dag har vi här i kammaren debatterat sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande om totalförsvaret och den säkerhetspolitiska inriktningen.

Oavsett vad Moderaterna står här i kammaren och påstår att Miljöpartiet tycker och inte tycker är vi eniga i mycket vad gäller förstärkningen av det svenska försvaret och den säkerhetspolitiska inriktningen framåt, men det finns såklart även olikheter partierna emellan.

Vi håller med om att säkerhetsläget såväl i Sveriges närområde som globalt präglas av instabilitet och oförutsägbarhet. Helgens händelser i Syrien, där Assadregimen nu har fallit efter 50 år av auktoritärt styre, är ett tydligt exempel på det. Vi vet inte heller vad som följer; Syrien är för uppdelat mellan olika stridande parter, ofta extremistiska, med olika agendor för att vi ska våga se något hållbart ljus i tunneln.

Problemet med den här typen av säkerhetskänsligheter är att ryggmärksreflexen från majoriteten verkar vara att enbart satsa på militära lösningar och upprustning. Det är i dessa oroliga tider som vi måste våga tro på en annan framtid – en framtid som bygger på ökad demokratisering, mänskliga rättigheter och ökat ekonomiskt välbefinnande. Svaret på händelserna i Syrien måste bli kraftiga satsningar på demokratiska institutioner, det syriska civilsamhället och ökad internationell dialog.

Det är framför allt här vi skiljer oss åt när det gäller synen på hur vi minskar instabiliteten och oförutsägbarheten i världen. Medan regeringen minskar på utvecklingsbiståndet och stänger ambassader vill vi gå i motsatt riktning. Det är genom att stärka demokratiska krafter runt om i världen som vi även gör Sverige långsiktigt säkrare.

Fru talman! Regeringens proposition slår fast att den regelbaserade världsordningen utmanas av auktoritära stater. Därför blir det än märkligare att lyssna till några av regeringspartiernas företrädare i dagens debatt. Den regelbaserade världsordningen bygger på FN-stadgan, Romstadgan, Genèvekonventionerna och ett antal andra konventioner och avtal.

Ett av de viktigaste av dessa avtal är såklart icke-spridningsavtalet, NPT, från 1968. Det syftar till att undvika att nya aktörer skaffar kärnvapen. Detta avtal togs fram under kalla kriget och undertecknades då av både USA och Sovjetunionen. Dessa två stater undertecknade även de två Saltavtalen, ABM-avtalet och INF-avtalet före kalla krigets upplösning 1991. Det visar att bittra fiender, inklusive auktoritära ledare, faktiskt kan komma överens i globalt viktiga frågor även om grundkonflikten länderna emellan finns kvar.

Fru talman! Sverige har en lång tradition av att vara en stark röst för nukleär nedrustning. Vi satsar på nedrustningsforskning och var även aktiva i förhandlingarna om konventionen om förbud mot kärnvapen, även om vi tyvärr ännu står utanför just den konventionen.

Men nu bryts tydligen denna tradition. Moderaternas företrädare står i talarstolen här i riksdagen och försvarar kärnvapen som avskräckning och

står emot ett svenskt förbud mot kärnvapen på svenskt territorium. Ingen förklaring kommer till varför Moderaterna vill ändra den svenska säkerhetspolitiska linjen gällande just kärnvapen.

Som jag uppfattade det sa Moderaternas ledamot så här: Man önskar att man lever i en värld utan kärnvapen, men när de stora diktaturerna har kärnvapen tvingas även vi ha dem.

Det är inte bara Moderaterna som använder den argumentationen. Eftersom Ryssland använder sig av minor och klustervapen kan vi gott fundera över om inte vi bör göra detsamma, har vi hört från KD:s företrädare i debatten. Han är dum – därför får jag också vara dum.

Man undrar då: Vilka internationella regler är det vi ska följa? Tortyr förekommer i ryska fångelser. Ger det oss skäl att se över huruvida vi stöder konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning? I Syrien har kemvapen använts. Är konventionen om förbud mot kemvapen också något som KD – i avskräcknings-syfte, som de säger – skulle vilja se över?

Fru talman! Det är uppenbart att den regelbaserade världsordningen utmanas av auktoritära stater, men det är oroväckande att även regeringens egna partier utmanar denna regelbaserade världsordning. När konventionerna hotas kan inte svaret vara att även vi ska bryta mot konventionerna. Svaret måste snarare vara en ökad satsning på de organ som står upp för dessa konventioner – de internationella domstolarna, de internationella organisationerna, demokratiska institutioner och civilsamhället runt om i hela världen.

Fru talman! Sverige blir säkrare av ett stärkt försvar. Detta gäller dock enbart om vi samtidigt satsar på den regelbaserade världsordningen, ökad demokratisering, ökad dialog och diplomati, stärkta mänskliga rättigheter och – såklart – stärkt klimatarbete, även om jag under detta anförande inte har hunnit prata om just klimatkonventionen, som förstås är en del av den regelbaserade världsordningen.

Jag vill yrka bifall till reservation 16.

I detta anförande instämde Emma Berginger (MP).

Anf. 59 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! I anförandet sa ledamoten Risberg att vi från Moderaterna nu under debatten skulle ha sagt att vi inte står bakom den policy som finns formulerad i regeringens proposition och i betänkandet när det gäller Natos kärnvapenpolicy. Jag vet faktiskt inte om ledamoten var i kammaren när jag höll mitt anförande eller om han gissade sig fram till vad jag kan ha sagt. Eller kan det vara så att han var i kammaren och gjorde en vantro- tolkning av det jag sa?

Jag tror att jag vid flera tillfällen sa att vi står bakom regeringens proposition i alla delar. Det som står i regeringens proposition är att Sverige som medlem i försvarsalliansen Nato också står bakom Natos policy för kärnvapenavskräckning. Det är allt. Det är också Moderaternas ståndpunkt; den är inte konstigare än så. Denna ståndpunkt är samma som regeringens. Vi delar dessutom den uppfattningen med majoriteten i utskottet inklusive två oppositionspartier, Socialdemokraterna och Centerpartiet.

I mitt anförande påpekade jag att det är Miljöpartiet som mäter ut sig ur samsynen när det gäller svensk säkerhetspolitik. Det var det mitt anförande handlade om.

Ledamoten Risberg måste ta tillbaka sina påståenden om att jag skulle ha sagt att vi skulle bryta mot den linje som förekommer i regeringens proposition. Detta är ett felaktigt påstående.

Anf. 60 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Olsson för frågan, eller uppmaningen att ta tillbaka någonting.

Jag antecknade medan ledamoten talade om att man kunde önska att man levde i en värld utan kärnvapen men att vi tvingas ha kärnvapen när de stora diktaturerna har dem. Det är just detta jag tar fasta på. Är det så att även Sverige bör ha kärnvapen? Jag skulle gärna vilja veta hur kärnvapen gör världen säkrare. På vilket vis skulle ännu fler kärnvapen göra Sverige till ett tryggare och säkrare land? Det har ledamoten inte svarat på.

Anf. 61 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! Självklart har jag inte påstått att Sverige ska ha kärnvapen. Nu talar vi verkligen om en total vantolkning från Risbergs sida.

Den politik Sverige för är samma som Nato för. Nato har kärnvapen – kanske inte egna, utan framför allt amerikanska. Som Nato fungerar är Sverige med i denna politik, och då blir amerikanska kärnvapen indirekt också Sveriges kärnvapen. Jag önskar att det inte fanns några kärnvapen i världen över huvud taget, men så länge Nordkorea, Kina, Ryssland och kanske Iran hotar resten av världen med kärnvapen måste Nato kunna hota tillbaka. Då handlar det framför allt om amerikanska kärnvapen. Jag kan ha kallat dem våra, men det ska för guds skull inte tolkas som att Sverige ska ha egna kärnvapen. Vi har ju skrivit på NPT-avtalet, som ledamoten mycket väl vet, och skulle bryta mot internationell rätt om vi gjorde detta.

Har ledamoten tolkat det på detta sätt är det en vantolkning, eller så förstår han inte vad jag säger.

Anf. 62 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag lyssnade enbart på vad ledamoten sa i anförandet och skrev ned det samtidigt som han sa det. Det är klart att man kan tolka saker och ting olika, men just den meningen tyckte jag var lite märkvärdig. Det gällde kanske ordet ”våra”. Jag får be om ursäkt om ledamoten tycker att jag har vantolkat honom.

Jag är glad att höra att vi inte på något vis avviker från den linje vi haft tidigare. Jag skulle dock vilja se ett ännu starkare arbete för ökad internationell nedrustning. Samtidigt som vi rustar ned måste vi få Kina, Ryssland, Nordkorea, Iran, Israel och övriga kärnvapenstater att arbeta för att minska mängden kärnvapen i världen. Detta hör man över huvud taget inget om från regeringspartierna.

Anf. 63 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Det finns mycket som jag och ledamoten Risberg är överens om. Båda tror att en ökad demokratisering i världen är det som i grunden bygger en stabil och långsiktig fred. Under föregående mandatperiod

tog Liberalerna, tillsammans med Miljöpartiet och Centerpartiet, strid för att öka demokratibiståndet. Vi har under denna mandatperiod, tillsammans med Kristdemokraterna, tagit strid för att behålla det, vilket vi har lyckats med.

Vi tror att diplomati är en väg framåt – kanske den viktigaste. Vi tror också på internationell rätt och den regelbaserade världsordningen – eller, om man så vill, den liberala och demokratiska världsordningen, som är synonymt med detta. Det är klart att liberaler står bakom den liberala världsordningen – det kan inte komma som en överraskning för ledamoten eller någon annan.

Men jag har en fråga om de autonoma vapnen, för av ledamotens anförande kunde man få bilden att Miljöpartiet tror att om vi bara sätter oss ned och diskuterar med Vladimir Putin och Xi Jinping och några andra av världens diktatorer kommer vi att kunna komma fram till en lösning där de inte utvecklar de här vapnen och där de inte skapar sig den här förmågan som de såklart tänker sig kunna använda mot oss.

Jag undrar helt enkelt om Miljöpartiet tror att vi skulle kunna nå framgång med att hindra Vladimir Putin, Xi Jinping och andra diktatorer från att skaffa sig de här vapnen.

Anf. 64 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Forssell, för frågorna!

För 100 år sedan fanns inte många av de konventioner vi har i dag som reglerar vad man får och inte får göra i krig. Det fanns till exempel inga konventioner mot biologisk krigsföring eller biologiska vapen. Det fanns inga konventioner mot kemvapen. Under de senaste 50–100 åren har vi utvecklat den här typen av konventioner, och de allra flesta stater följer dem eftersom de inser att det ligger även i deras intresse att följa dem.

När det nu utvecklas nya vapensystem måste vi vara snabba med att upprätta internationella regler även för den typen av vapensystem. Det sker fortfarande brott mot kemvapenkonventionen. Betyder det att den är verkningslös? Absolut inte! Men det måste innebära att vi genom konventionerna också har möjlighet att straffa dem som bryter mot dem. Hade vi på den tiden då man fortfarande använde kemvapen svarat genom att utveckla våra egna kemvapen i stället för att arbeta för att få ett förbud mot dem hade vi fått en helt annan, mycket värre, världsordning än den vi har i dag.

Samtidigt som vi ser att de här vapnen utvecklas måste vi vara snabba med att börja diskutera den här typen av vapensystem, för självklart ligger det även i Kinas och Nordkoreas och Rysslands intresse att inte bli anfallna av autonoma vapen. Det är jag övertygad om att de förstår, på samma vis som de inte vill bli attackerade av vare sig kemvapensystem eller biologiska vapensystem.

Anf. 65 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! I den här debatten, kanske till skillnad från den med Moderaterna tidigare här i kammaren, låter det som om Miljöpartiet har lyssnat på debatten. Det är ju glädjande, för i Miljöpartiets reservation står det att man vill ha en internationell konvention som förbjuder autonoma vapen. I den här debatten säger Miljöpartiet att man vill reglera autonoma vapen och hur de används.

Det är klart att alla i den här salen tycker att vi ska ha regler och regleringar för hur vi bedriver krig, oavsett vilka vapen vi använder. Vi är helt öppna för att ha regleringar när det gäller autonoma vapen, precis som vi har regleringar när det gäller andra vapensystem. Men vi befinner oss nu i ett läge där ett kallt krig allt oftare tar sig varma uttryck, där Kina är allt aggressivare mot Taiwan, där Iran har använt sina proxygrupper för att bedriva krig mot Israel och andra och där Ryssland har angripit och försöker genomföra en fullskalig invasion av Ukraina. Jag tror inte att vi i det här läget kommer att få de här diktatorerna att sätta sig ned och gå med på någon form av förbud mot autonoma vapen.

Skulle vi göra det, fru talman, tror jag att vi kommer att vara chanslösa den dagen kriget rör sig vidare från de områden där det i dag är krig och rör sig närmare Sverige. Då har vi ingenting att sätta emot om vi har bakbundit oss själva. Det är därför vi måste ha den här förmågan, även vi. Sedan ska vi följa lagar och regler och ha lagar och regler för hur man får bedriva krig. Det är helt grundläggande.

Fru talman! Jag undrar: Tror Miljöpartiet att Xi Jinping och Vladimir Putin kommer att avstå från att utveckla och använda autonoma vapen om Miljöpartiet skulle få igenom sin politik? Och vill Miljöpartiet fortfarande förbjuda de här vapensystemen helt, eller har man ändrat position till att bara vilja reglera hur krig förs?

Anf. 66 JACOB RISBERG (MP) replik:

Fru talman! Tack, Joar, för frågan!

Det här är ju en skala. Autonoma vapen är inte bara ett enda vapensystem. Det är också en skala hur pass autonoma vapensystemen är. Någonstans där måste det såklart finnas regleringar och någon typ av förbud.

Jag växte upp bland annat på 80-talet och lärde mig hur man skulle skydda sig mot kärnvapenkrig. Det var ett extremt jobbigt läge, när vi även hade kränkningar av svenska farvatten av ubåtar – kärnbestyckade ubåtar. Jag minns det här hotet. Jag minns skräcken för ett kärnvapenkrig. Samtidigt lyckades man utveckla och diskutera fram nya avtal. INF-avtalet skrevs under på 80-talet av Reagan och Gorbatsjov.

Det går att föra dialog även samtidigt som vi ser att världen blir alltmer upphettad. Vi måste våga tro på det. Vi kan inte bara satsa på ökad militarisering och ökad upprustning och tro att det får dessa skurkar att inte använda den här typen av vapen. Det funkar inte så.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 december.)

§ 6 Suspension av skatteavtalet med Ryssland

Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU8
Suspension av skatteavtalet med Ryssland (prop. 2024/25:38)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 11 december.)

Andre vice talmannen meddelade att energi- och näringsminister Ebba Busch (KD) var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2024/25:169 av Aida Birinxhiku (S) om elförsörjningen i Halland. Interpellationen skulle besvaras vid ett senare tillfälle.

§ 8 Svar på interpellation 2024/25:182

Andre vice talmannen meddelade att energi- och näringsminister Ebba Busch (KD) var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2024/25:182 av Linus Lakso (MP) om plan för ökad elproduktion till 2030 och 2035. Interpellationen skulle besvaras vid ett senare tillfälle.

§ 9 Svar på interpellation 2024/25:220

Andre vice talmannen meddelade att energi- och näringsminister Ebba Busch (KD) var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2024/25:220 av Monica Haider (S) om skillnader i elpris mellan de olika elprisområdena. Interpellationen skulle besvaras vid ett senare tillfälle.

§ 10 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 6 december

2024/25:258 Åtgärder för att stärka bostadsbyggandet och byggbranschen

av *Leif Nysmed* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2024/25:259 Lantmäteriets digitala tjänster

av *Jennie Nilsson* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2024/25:260 Avsättandet av demokratiskt valda borgmästare i Turkiet

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till utrikesminister *Maria Malmer Stenergård* (M)

2024/25:261 Åtgärder för att stoppa den illegala hundsmugglingen

av *Sofia Skönnbrink* (S)

till landsbygdsminister *Peter Kullgren* (KD)

2024/25:262 Missbruk av arbetstillstånd

av *Patrik Lundqvist* (S)

till statsrådet *Johan Forssell* (M)

§ 11 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 6 december

2024/25:552 Terrorgruppen HTS blixtoffensiv i Syrien
av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:553 Konsumtionsutsläpp

av *Katarina Luhr* (MP)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 14.16.

Sammanträdet leddes av andre vice talmannen.

Vid protokollet

GERGÖ KISCH

/Olof Pilo

§ 1 Meddelande om frågestund.....	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 5 Säkerhetspolitisk inriktning – Totalförsvaret 2025–2030	2
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande	
2024/25:UFöU1.....	2
Anf. 1 STEFAN OLSSON (M)	2
Anf. 2 HÅKAN SVENNELING (V) replik	4
Anf. 3 STEFAN OLSSON (M) replik.....	5
Anf. 4 HÅKAN SVENNELING (V) replik	5
Anf. 5 STEFAN OLSSON (M) replik.....	6
Anf. 6 TOMAS ENEROTH (S)	6
Anf. 7 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	10
Anf. 8 HÅKAN SVENNELING (V) replik	11
Anf. 9 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	12
Anf. 10 HÅKAN SVENNELING (V) replik	12
Anf. 11 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	13
Anf. 12 BJÖRN SÖDER (SD)	13
Anf. 13 HÅKAN SVENNELING (V) replik	15
Anf. 14 BJÖRN SÖDER (SD) replik	16
Anf. 15 HÅKAN SVENNELING (V) replik	16
Anf. 16 BJÖRN SÖDER (SD) replik	16
Anf. 17 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	16
Anf. 18 BJÖRN SÖDER (SD) replik	17
Anf. 19 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	17
Anf. 20 BJÖRN SÖDER (SD) replik	17
Anf. 21 JOAR FORSSELL (L)	17
Anf. 22 HÅKAN SVENNELING (V) replik	19
Anf. 23 JOAR FORSSELL (L) replik	20
Anf. 24 HÅKAN SVENNELING (V) replik	20
Anf. 25 JOAR FORSSELL (L) replik.....	21
Anf. 26 HÅKAN SVENNELING (V).....	21
Anf. 27 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	25
Anf. 28 HÅKAN SVENNELING (V) replik	25
Anf. 29 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	26
Anf. 30 HÅKAN SVENNELING (V) replik	27
Anf. 31 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	27
Anf. 32 HÅKAN SVENNELING (V) replik	28
Anf. 33 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	28
Anf. 34 HÅKAN SVENNELING (V) replik	29
Anf. 35 KERSTIN LUNDGREN (C)	29
Anf. 36 EMMA BERGINGER (MP)	31
Anf. 37 STEFAN OLSSON (M) replik.....	35
Anf. 38 EMMA BERGINGER (MP) replik	35
Anf. 39 STEFAN OLSSON (M) replik.....	36
Anf. 40 EMMA BERGINGER (MP) replik	36

Anf. 41	JOAR FORSSELL (L) replik.....	37
Anf. 42	EMMA BERGINGER (MP) replik.....	37
Anf. 43	JOAR FORSSELL (L) replik.....	38
Anf. 44	EMMA BERGINGER (MP) replik.....	38
Anf. 45	Försvarsminister PÅL JONSON (M)	39
Anf. 46	HÅKAN SVENNELING (V) replik	41
Anf. 47	Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	41
Anf. 48	HÅKAN SVENNELING (V) replik	42
Anf. 49	Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	43
Anf. 50	TOMAS ENEROTH (S) replik.....	43
Anf. 51	Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	44
Anf. 52	TOMAS ENEROTH (S) replik.....	44
Anf. 53	Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	45
Anf. 54	EMMA BERGINGER (MP) replik.....	45
Anf. 55	Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	46
Anf. 56	EMMA BERGINGER (MP) replik.....	47
Anf. 57	Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	47
Anf. 58	JACOB RISBERG (MP).....	48
Anf. 59	STEFAN OLSSON (M) replik.....	49
Anf. 60	JACOB RISBERG (MP) replik.....	50
Anf. 61	STEFAN OLSSON (M) replik.....	50
Anf. 62	JACOB RISBERG (MP) replik.....	50
Anf. 63	JOAR FORSSELL (L) replik.....	50
Anf. 64	JACOB RISBERG (MP) replik.....	51
Anf. 65	JOAR FORSSELL (L) replik.....	51
Anf. 66	JACOB RISBERG (MP) replik.....	52
	(Beslut skulle fattas den 11 december.).....	52
§ 6	Suspension av skatteavtalet med Ryssland.....	52
	Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU8	52
	(Beslut skulle fattas den 11 december.).....	52
§ 7	Svar på interpellation 2024/25:169.....	53
§ 8	Svar på interpellation 2024/25:182.....	53
§ 9	Svar på interpellation 2024/25:220.....	53
§ 10	Anmälan om interpellationer	53
§ 11	Anmälan om frågor för skriftliga svar	54
§ 12	Kammaren åtskildes kl. 14.16.	54